

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Andra kammaren.

Nr 20.

Tisdagen den 24 februari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 17 och den 18 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 87, angående upphörande i viss utsträckning av nu utgående ersättning åt personer, menigheter och allmänna inrättningar för dem genom införande av strafflagen den 16 februari 1864 frångångna bötesandelar;

nr 110, angående grunder för bestämmelser i fråga om användande av sax för fångande av djur;

nr 116, med förslag till lag om ändrad lydelse av 59 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 och till lag med vissa bestämmelser i fråga om granskning och justering av under år 1919 upprättad vägfyrktalslängd; och

nr 120, med förslag till förordningar om ändrad lydelse av § 3 i förordningen om frihamn den 15 november 1907 samt om ändrad lydelse av § 4 i förordningen om frilager den 20 december 1912.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionen, nr 88, angående pension åt direktören vid Pulkovas observatorium *J. O. Backlunds* änka *Ulrika Katarina Backlund*;

till statsutskottet propositionerna:

nr 89, angående löneförbättring åt lärarna vid bergskolorna i *Filipstad* och *Falun*;

Andra kammarens protokoll 1920. Nr 20.

nr 107, angående täckande av merkostnad för omändring av pansarbåten Svea till depå- och verkstadsfartyg för undervattensbåtar;

nr 108, angående användande av femte huvudtitelns allmänna besparingar till täckande av merkostnad för utförande av minrälsanordningar å kanonbåtarna Rota och Disa; och

nr 109, angående användande av behållning å reservationsanslaget till krigsövningar vid kustfästningarna till bestridande av kostnader för militär tjänstgöring eller studieresor utomlands för officerare vid kustartilleriet;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 101, angående rätt för kvinnliga biträdet hos domänstyrelsen A. M. T. Liljegren att övergå å ny lönestat för kvinnliga biträdesbefattningar hos styrelsen; och

nr 102, angående ökat statsbidrag till jordbukskassor;

till bankoutskottet propositionen, nr 103, angående årliga understöd åt änkor O. A. Wallander och J. A. Fernström;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 104, angående antagande av ett utav kakelugnsmakaren J. G. Öhlund i Luleå erbudet ackord; och

nr 106, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar; samt

till behandling av lagutskott propositionen, nr 111, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

§ 4.

Vidare föredrogos var efter annan de på kammarens bord lig-
gande motionerna; och remitterades därvid

till särskilda utskottet motionen nr 323 av herr *Vennerström m. fl.*; samt

till konstitutionsutskottet motionerna:

nr 324, av herr *Vennerström*;

nr 325, av herrar *Engberg* och *Eriksson* i Grängesberg;

nr 326, av herr *Fast m. fl.*; och

nr 327 och 328, av herr *Hage*.

§ 5.

Härefter föredrogs och överlämnades till statsutskottet riksdagens revisorers berättelse om den år 1919 av dem verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1918.

§ 6.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 6, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 4—8, jordbruksutskottets utlåtanden nr 16—21 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

§ 7.

Herr *Leander* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 100, angående pensionsförbättring för vid marinen anställda daglönare.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 329, blev på begäran bordlagd.

§ 8.

Upplästes fyra till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1920 den 21 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren Berndt Nils Robert Lilienberg 43 röster; i följd varav herr revisionssekreteraren Berndt Nils Robert Lilienberg blivit till riksdagens justitieombudsman utsedd.

Arvid Lindman.

And. Pers.

William Linder.

Ernst Lindley.

År 1920 den 21 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens justitieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av justitieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid justitieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet Arnold Lindman 42 röster;

i följd varav herr hovrättsrådet Arnold Lindman blivit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

Arvid Lindman.

And. Pers.

William Linder.

Ernst Lindley.

År 1920 den 21 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens militieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet Gustaf Ferdinand Lindstedt 43 röster;

i följd varav herr hovrättsrådet Gustaf Ferdinand Linstedt blivit till riksdagens militieombudsman utsedd.

Arvid Lindman.

And. Pers.

William Linder.

Ernst Lindley.

År 1920 den 21 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens militieombudsman. Ifall denne, innan nästa lagtida riksdag anställt nytt val av militieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid militieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet John Samuelson 42 röster;
i följd varav herr hovrättsrådet John Samuelson blivit utsedd till militieombudsmannens efterträdare.

Arvid Lindman.

And. Pers.

William Linder.

Ernst Lindley.

Jämte det dessa protokoll lades till handlingarna, beslöt kamraren, att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av kamrarens protokoll underrättas om valen samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna avgiva förslag dels till förordnanden för de valde, dels till skrivelser till Konungen med anmälan om de verkställda valen, dels ock till de paragrafer, som därom borde i riksdagsbeslutet införas.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes konstitutionsutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 54 och 56 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862, jämte två inom riksdagen väckta motioner.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Edbom</i>	under 6 dagar fr. o. m. den 25 febr.,				
» <i>Igel</i>	» 6 » » 25 » och				
» <i>Schill</i>	» 2 » » 25 »				

Kamrarnas ledamöter åtskildes härefter kl. 3,20 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Onsdagen den 25 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 87, angående upphörande i viss utsträckning av nu utgående ersättning åt personer, menigheter och allmänna inrättningar för dem genom införande av strafflagen den 16 februari 1864 frångångna bötesandelar;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 110, angående grunder för bestämmelser i fråga om användande av sax för fångande av djur; och

nr 116, med förslag till lag om ändrad lydelse av 59 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 och till lag med vissa bestämmelser i fråga om granskning och justering av under år 1919 upprättad vägfyrktalslängd; samt

till bevillningsutskottet propositionen, nr 120, med förslag till förordningar om ändrad lydelse av § 3 i förordningen om frihamn den 15 november 1907 samt om ändrad lydelse av § 4 i förordningen om frilager den 20 december 1912.

§ 2.

Vidare föredrogs och remitterades till bankoutskottet herr *Leanders* på kammarens bord liggande motion nr 329.

§ 3.

Konstitutionsutskottets härpå föredragna utlåtande nr 3 bordlades åter.

§ 4.

Till avgörande förelåg först andra lagutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 26 april 1918 om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, dels ock i anledning därav väckta motioner.

Ang. fortsatt tillämpning av förfogande-rättslagen.

Ang. fortsatt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.
(Forts.)

Genom en den 23 januari 1920 dagtecknad proposition, nr 40, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om fortsatt tillämpning av lagen den 26 april 1918 om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

Härigenom förordnas, att lagen den 26 april 1918 om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, vilken lag gäller till och med den 29 februari 1920, skall äga fortsatt tillämpning till och med den 28 februari 1921. Vad i 15 § samma lag stadgas om strafflindring vid synnerligen förmildrande omständigheter, skall, utan hinder av övergångsbestämmelse till äldre lag, äga tillämpning, där efter den 29 februari 1920 ansvar ådömes för förseelse mot den äldre lagen.

Där beslag å vara eller annat förfogande över egendom, varom förordnats på grund av äldre lag eller 4 eller 5 § i lagen den 26 april 1918, gäller till och med den 29 februari 1920, äger Konungen före den 1 mars 1920 förordna, att nämnda förfogande skall fortfarande gälla; och vare delgivning av det nya förordnandet ej erforderlig. Har sådant förordnande givits angående beslag, varde den i 4 § 2 mom. sistnämnda lag bestämda tiden av trettio dagar efter beslag räknad från det beslaget först blev gällande, och skall vad i 11 § samma lag stadgas om ersättnings bestämmande till värdet vid den tid, då förordnandet om beslag gavs, äga tillämpning i fråga om det förordnande, som först meddelats. Ej må förfogande, varom nu sagts, eller sådant, varom på grund av 4 eller 5 § i lagen den 26 april 1918 förordnas efter den 29 februari 1920, gälla längre än till och med den 28 februari 1921.

Har den 28 februari 1921 förordnande om varas avstående till kronan ännu ej blivit mot innehavaren gällande, vare förordnandet utan verkan. I fråga om ersättning, vartill någon enligt lagen den 26 april 1918 är berättigad den 28 februari 1921, så ock beträffande ansvar för förseelse, som i 15 § avses, där den begåtts före den 1 mars 1921, skall vad i samma lag stadgas fortfarande äga tillämpning.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen:

inom första kammaren:

nr 213, av herrar *Reuterskiöld m. fl.*: samt

inom andra kammaren:

nr 315, av herr *Hage*;

nr 318, av herrar *Andersson* i Eliantorp och *Westman*; samt nr 319, av herr *Lindman*.

Ang. fortsatt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.
(Forts.)

Herr *Reuterskiöld m. fl.* hade i sin motion yrkat, att förevarande proposition måtte av riksdagen avslås.

I sin motion hade herr *Hage* hemställt, att riksdagen måtte för sin del antaga ifrågavarande lagförslag, dock med den ändring, att 5 § 1 mom. andra stycket komme att lyda på följande sätt:

Ägare eller innehavare av byggnad vare ock, där det finnes erforderligt för beredande av bostad vid inträffad bostadsbrist inom ett sambälle, pliktig till kronan mot ersättning upplåta byggnaden eller del därav, så framt den ej av honom eller annan användes till bostad eller för rörelse eller annan verksamhet.

Vidare hade i den av herrar *Andersson* i Eliantorp och *Westman* väckta motionen föreslagits, att riksdagen måtte göra den ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att 5 § av nu gällande lag i ämnet den 26 april 1918 erhöle följande ändrade lydelse:

5 §.

1 mom. Där det för tillgodoseende av sådant behov av vara, som i § 2 avses, provas nödigt, att kronan förfogar över mark för upplag eller mark eller fartyg för transport, utan att samma egendom avstås till kronan, vare ägare eller innehavare av egendomen pliktig att, i den mån Konungen så förordnar, till kronan mot ersättning upplåta egendomen.

2 mom. Erfordras för ändamål, som i 1 mom. är sagt, att med fartyg verkställles forsling av viss vara, utan att kronan i övrigt förfogar över fartyget, vare ägare eller innehavare därav pliktig att, efter ty Konungen förordnar, mot ersättning verkställa forsling, som nyss är sagd.

Slutligen hade herr *Lindman* i sin motion yrkat, att riksdagen måtte besluta att gällande förfoganderättslag efter den 29 februari 1920 skulle äga tillämpning allenast beträffande vad som fölle under bränslekommissionens verksamhetsområde och i sådant avseende endast till och med den 28 februari 1921.

Utskottet hemställde, att riksdagen med avslag å ovanberörda motioner måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herr *Johansson* i Sollefteå, som yrkat att utskottet måtte tillstyrka herr *Hages* motion;

av herrar *von Sydow*, *Boberg* och *Andersson* i Knäppinge, vilka ansett, att utskottet i anslutning till herr *Lindmans* motion bort tillstyrka riksdagen att med avslag å propositionen för sin del antaga ett i reservationen intaget förslag till lag om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden; samt

Ang. fortsatt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.

av herrar *Westman* och *Nilsson* i Vibberbo, vilka med ett särskilt uttalande förklarar sig icke kunna biträda utskottets hemställan.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst anförde:

Herr *Andersson* i Knäppinge: Herr talman, mina herrar! Såsom medreservant i denna fråga ber jag att få yttra några ord.

Statsministern yttrade å regeringens vägnar under förra årets debatt om förogandelagen: »Den vill söka upphäva de statliga regleringarna och kommissionsväsendet, så snart det över huvud taget går för sig.» Huru har nu regeringen följt detta uttalande? I propositionen begäres prolongation för lagen i sin helhet! Några skäl härför har icke framförts av regeringen eller andra myndigheter, endast bränslekommissionen har kunnat ange skäl därför. I övrigt är det endast antaganden om, att nya statsingripanden kunna komma att behövas. Har man ej den uppfattningen, att man vill hava lagen permanent, vilket på majoritetshället synes vara förhållandet, kan frågan om ett eveneullt behov av statsingripande lösas av en urtima riksdag. Nu föreligger ej detta behov. I riksdagens skrivelse nr 116 förra året kräves begränsning av lagens tillämpning samt att denna får ske endast i fall av synnerligt statsintresse samt att lagen så skyndsamt som möjligt bringas till slutlig avveckling. Nu har detta med undantag för bränslekommissionen kunnat ske, och det är riksdagens plikt att i hela det svenska folkets intresse följa denna vid förra årets riksdag givna föresats.

Som förhållandet är med bränslekommissionen, torde det vara nödigt, att den kvantitet av över en miljon kubikmeter ved, som ännu finnes kvar, inköpt och huggen, skall kunna avhämtas och till det värde den kan hava komma till nyttig användning. Någon ny verksamhet kan enligt regeringens och kommissionens uttalande ej komma ifråga. I den reservation vi avgivit är ej heller förutsatt, att så skall ske.

Lagen har med här anförda undantag inga skäl för sig. Den kända dåliga moraliska och produktiva verkan, vilken som bekant lagen och dess tillämpning har på hela näringslivet, är tillräckligt skäl för avslag å utskottets förslag att prolongera lagen i hela dess vidd. Men på grund av de verklighetsskäl, som föreligga ha vi i vår reservation ej velat motsätta oss ett års prolongering för de varor som äro avsedda »att genom sin förbränning alstra värme, ljus eller kraft».

För min del kan jag ej förstå tankegången i herrar *Westmans* och *Nilssons* i Vibberbo reservation, då jag till grund för denna lägger motionen nr 318 av herrar *Andersson* och *Westman* samma sak, vilken motion av professor *Westman* till såväl motivering som yrkande kraftigt försvarades i utskottet. I denna å sid. 3 anföres följande: »Den ovisshet, som under världskrigets efterverkningar alljämt råder på världsmarknaden, manar emellertid till att iakttaga försiktighet vid återförandet av vår lagstiftning till det normala tillståndet. I enlighet härmed synes det för närvarande icke vara

lämpligt att framställa ett yrkande, att kristidslagstiftningen i dess helhet skall upphöra.» På sid. 4 sägs vidare bland annat: »Vi vilja här icke framställa något yrkande därom, att Kungl. Maj:t skall berövas de vittgående befogenheter att för att tillgodose ett mer eller mindre allmänt behov tvinga ägare eller innehavare av vara, som är viktig förnödenhetsvara eller kan användas för framställning av sådan vara, att avstå densamma. Vi vilja även medgiva, att innehavare av dylik vara alltjämt skall vara pliktig att, om den ej är beredd, mot ersättning bearbeta den, så att den blir färdig för det allmännas räkning. Lika litet yrka vi någon rubbning av kronans rätt att lägga beslag på här omtalade vara. De vittgående rättigheter, som enligt förfogandelagens 2—4 §§ tillkomma Kungl. Maj:t, skulle alltså bestå orubbade, och vi avstå från att föreslå någon ändring i dessa lagrum.»

*Ang. förslutt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.
(Förta*

I sammanhang härmed finner jag det underligt, att en reservation tillkommit på sätt som skett och att man i första kammaren yrkat rent avslag. Jag för min del har också stått och står fortfarande på avslagsståndpunkten, nämligen så tillvida, att jag anser, att förfogandelagen bör försvinnas så fort som möjligt, men på de skäl, som föreligger rörande bränslekommissionens verksamhet, då det är nödvändigt för staten att få tillgodogöra sig den ved som staten redan lagt beslag på och skaffat sig, kan jag icke undgå att ha den tanken, att jag måste vara med om att så får ske redan nu.

Motionärerna anföra vidare på sid 5, vilket är betecknande för deras ställning ifråga om avslagsyrkandet: »För bränslekommissionens räkning synes därför på sin höjd behövas en rätt att förfoga över fastighet för upplag av ved och transport därav. Att bibehålla lagstadgande i dess nuvarande lydelse, i syfte att bereda Kungl. Maj:t möjlighet att återuppliva bränslekommissionen, synes icke kunna ifrågakomma, då Kungl. Maj:t säkerligen icke kommer att på egen hand vidtaga en sådan åtgärd.»

Man kan verkligen förvåna sig över att, när motionen hade en sådan avfattning, reservanterna kunnat komma till det resultat, som de i utskottet och senare kommit till. Jag tvekar icke att i detta fall instämma med herr statsrådet Löfgren, då han i första kammaren om den von Sydowska reservationen, som jag biträtt, gjort det betecknande uttalandet, att den åtminstone är möjlig.

Jag finner, att de åsikter, som från visst håll framförts i utskottet och även framskyntat i debatten i första kammaren, ligga nära gränsen av ett öppet krav på, att den svenska riksdagen i detta fall skall gå med på en permanent lagstiftning. Men detta är icke riksdagens och svenska folkets majoritet med om, och jag för min del tror, att det är ganska ovisst, om de någonsin komma att bli med om det. Riksdagen och regeringen skola dock frångå sin förra årets uttalande uppfattning, om ej nu en inskränkning av förfogandelagen beslutas.

Enligt denna min uppfattning yrkar jag avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herrar von Sydow, Boberg och mig avgivna reservationen.

Herr *Svensson* i Kompersmålå instämde häruti.

Ang. fortsatt
tillämpning
af förfogande-
rättslagen.

[Forts.]

Herr Nilsson i Vibberbo: Herr talman! Det var med stort intresse, som jag förra gången, när förfogandelagen förelåg till behandling här i kammaren, lyssnade till herr statsministerns framställning. Med en betoning, som icke gav något övrigt att önska, fastslog då herr statsministern, att förfogandelagen icke skulle komma att fortfara en enda dag längre, än vad förhållandena krävde. Vi veta alla, att denna lag är tillkommen med anledning av krigsförhållandena. Men kriget är nu i stort sett avvecklat, och icke blott det, utan nationernas förbund, som även på detta område får åtskilligt att säga, är snart färdigt. Alltså föreligger enligt min mening från denna synpunkt sett ingen anledning att ytterligare prolongera denna lag. Men det vill synas, som skulle åtskilligt hava inträffat, som givit vederbörande anledning att begära lagens ytterligare prolongation. Vi fråga: Vilka äro egentligen dessa anledningar?

Regeringen påfordrar i här berörda fall kommissionernas utlåtande och vänder sig i första hand till folkhushållningskommissionen, vidare till industrikommissionen, handelskommissionen, bränslekommissionen och odlingskommittén. Samtliga dessa få i uppdrag att säga sin tanke om nödvändigheten af förfogandelagens prolongation.

Med skäl kunde man nu önskat, att varje kommission talat för sig själf och icke blandat sig i andras angelägenheter, men så har icke skett. Folkhushållningskommissionen kör framför sig bränslekommissionen och anser, att bränslekommissionens ställning är sådan, att förfogandelagen behövs. Men jag frågar: vad angår egentligen bränslekommissionens affärer folkhushållningskommissionen? Det enda skäl, som folkhushållningskommissionen sålunda anför till stöd för lagen, är just bränslekommissionen. Vidare talar folkhushållningskommissionen om möjligheten af, att ransonering kan komma att äga rum på brödspannmål. Vad menar kommissionen med ett sådant tal? Vi veta, att importen af spannmål är riklig, kanske till och med något för riklig. Vi känna vidare till, att stora lager af svensk spannmål finnas, och att vi af alla tecken att döma gå till mötes en god skörd, vad brödsäd angår, varigenom dessa lager komma att ytterligare ökas. Då frågar jag: vad menar egentligen under sådana förhållanden folkhushållningskommissionen med spannmålsreglering? Från min synpunkt sett är detta tal helt enkelt ett dumt påfund.

Sedan ha vi industrikommissionen. På åtta månaders tid har denna kommission icke behövt anlita förfogandelagen, och då synes det ju, att kommissionen borde hava sagt, att förfogandelagen icke vidare behövs. Men så sker icke. Denna kommission talar icke heller för sig själf utan blandar sig i andras angelägenheter. Det hade varit riktigt, om industrikommissionen sagt, att vi icke behöva denna lag längre, detta så mycket mera som tillgången på industrivaror är riklig. Dessutom är importen och exporten på industrivaror både riklig och fri och ingenting mankerar på detta område. Men industrikommissionen slutar det oaktat sitt anförande till vederbörande med att säga, att förfogandelagen behövs.

När således lagen även på detta område är obehöfvig, var behövs den då egentligen? Jag har förut sagt, att det finns tillräck-

ligt med spannmål och att importen är riklig. Vartför då lagen? Jo, den skall hänga som ett modernt damoklessvärd över lantmännens huvud. Men detta är ett hårdhänt förfarande mot Sveriges lantmän för deras energiska arbete under kristiden i folkförsörjningens tjänst. Ett bättre erkännande hade vi förtjänat än damoklessvärdet över vårt huvud.

*Ang. fortsatt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.
(Forts.)*

Vad sedan handelskommissionen beträffar, torde väl den ha träffat den egentliga kärnpunkten. Ingen av kommissionerna har talat ett så ärligt språk som handelskommissionen. Det hedrar honom, att han talat ärligt. Vad säger då handelskommissionen? Jo, att själva lagens tillvaro gjort det möjligt för dessa herrar att kunna få ordentliga priser och få införsel till stånd. Detta är, som sagt, ett ärligt språk. Av den vänstriga tidningspressen och dess män framgår tydligt och klart, att förfogandelagen icke skall upphöra varken detta eller nästa år. Den skall, möjligen reviderad, göras permanent. Det är nämligen dit man syftar.

Vad sedan slutligen bränslekommissionen angår, är det väl egentligen där skon klämmer och skälet ligger. Bränslekommissionen har ännu över en och en halv miljon kubikmeter ved liggande här och där i skogarna. Men behöver man därför taga hela förfogandelagen till hjälp för att skaffa bort denna ved? Jag måste avgiva det omdömet, att herrarna inom bränslekommissionen ha varit ofantligt lata och likgiltiga hela tiden. Det borde icke varit främmande för dessa, att förfogandelagen varit en sannskyldig mara över vårt land och att de därför bort klara upp sina affärer, innan lagen kom till behandling innevarande riksdag. Detta hade kunnat ske genom att träffa överenskommelse med markägarna om vedens bortskaffning ur skogarna. Men likgiltigheten hos vederbörande har med hänsyn till denna helt naturliga åtgärd varit för stor. Vi brännmärka dem därför.

Herr Andersson i Knäppinge riktar åtskillig kritik emot mig, därför att jag yrkat avslag på hela förfoganderättslagen, och han förordar den reservation, som ansluter sig till herr Lindmans motion. Denna reservation kunna vi icke antaga, därför att den giver bränslekommissionen rätt att i händelse av behov ytterligare lägga beslag på skogen och ytterligare ställa till med sitt gamla trassel in fråga om vedavverkningen och ytterligare lägga på statskassan miljonskulder. Det är därför, som vi icke kunna taga denna reservation.

Det är ännu en sak, som jag skall be att få påpeka. Det är nämligen frågan om livsmedlens tillgänglighet. Det är icke länge sedan en deputation från Dalarna var uppe hos jordbruksministern och begärde licens för 1,000 ton hö. Men denna begäran blev så till vida avslagen att licens beviljades endast på omkring 200 ton. Vad är egentligen meningen med att så behandla Sveriges lantmän? Under tiden fraktas in från särskilt Danmark smör, ost, fläsk, kött och allt möjligt och med denna import pressas priserna ned på de svenska lantmännens produkter i betänklig grad. Härvidlag gör regeringen ingenting alls, men när Sveriges lantmän vilja exportera hö för att förbättra sin ekonomi, sälja sina varor och frukten av sitt arbete, säger regeringen nej. En sådan regering kallar man riksregering, men

Ang. fortsatt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.

(Forts.)

jag ber att få ändra om ordet och säga riskregering, ty en riksregering är det icke, utan en riskregering i högsta grad.

På grund av vad jag sålunda anfört, ber jag, herr talman, att få yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition och på utskottets betänkande och kommer senare att begära votering för att sätta den nya lantmannagruppen här i kammaren i tillfälle att visa sitt första livstecken.

Herr Hage: Herr talman, mina herrar! Jag har icke begärt ordet för att polemisera mot herr Nilssons i Vibberbo yttrande, men jag kan icke underlåta att säga några ord, då herr Nilsson lovade lantmännen i detta land, att de i år skulle få en utmärkt skörd. Jag må verkligen säga, att visserligen är herr Nilsson i Vibberbo en framstående profet bland bondeförbundarna, men jag undrar, om hans profetiska förmåga verkligen är så stor, att han i februari månad i år kan lova lantmännen och hela landet en ypperlig skörd. Det vore ju glädjande, om herr Nilssons profetia verkligen ginge i uppfyllelse, men jag tror, att man i allmänhet har rätt att ställa sig litet skeptisk mot herr Nilssons förmåga att redan i februari i år kunna förutsäga, hurdan årets skörd blir här i landet. Jag tror därför, att det både från den ena och den andra utgångspunkten är förståndigare att i denna fråga fatta ett sådant beslut, att man håller sig på den säkra sidan. Jag tror för min del, att man kan med den erfarenhet, som man hittills haft, antaga att om denna förordning kommer att prolongeras, den kommer att tillämpas med len hand. Jag tror alltså icke, att de, som skola få hand om denna förordning, komma att använda den på sådant sätt, som herr Nilsson i Vibberbo säger sig frukta.

Jag begärde emellertid ordet icke för *den* saken, utan för att göra ett yrkande med anledning av en motion, som jag för min del väckt. Jag har i den motionen påyrkat, att denna förfoganderättslags bestämmelser skulle i visst avseende skärpas. Nu säger kanske någon, att vid en sådan tidpunkt som den nuvarande, då trycket börjar lätta, det är oriktigt att *skärpa* en sådan lag som denna; och man kan ju förstå en sådan synpunkt. Men jag vill framhålla, att det område, där jag i min motion påyrkar en skärpning av lagen, är ett område, där det icke inträtt några bättre förhållanden, utan där tvärtom förhållandena äro fullt ut lika dåliga som under den värsta kris-tiden — ja, kanske ändå sämre.

I denna lag ingår nämligen i 5 § 1 mom. en bestämmelse, som är avsedd att bereda möjlighet för regeringen eller det allmänna att kunna lägga beslag på tomma lägenheter vid sådana tillfällen, då bostadsbrist råder. Den bestämmelsen har emellertid enligt mitt förmenande blivit så utvattnad, att densamma med den formulering, vari den föreligger, knappast kan komma till vidare användning. Det säges nämligen där, att man skall kunna tillämpa denna förfoganderättslag beträffande tomma våningar och lägenheter *endast* i sådana fall, då man kan direkt peka på, att det finns *husvilla* inom samhället, och vidare gör man det undantaget, att det icke får konsta-

teras, att genom en sådan upplåtelse *avsevärd skada eller olägenhet skulle vållas husägare*, och vidare säges det, att den endast får tillämpas, *där det oundgängligen är erforderligt*. Alla dessa utvattnade bestämmelser äro enligt min mening sådana, att man har all anledning antaga, att desamma — och denna uppfattning delas allmänt av dem, som yttrat sig om deras innebörd — med avseende å möjligheten att lägga beslag å våningar, som stå tomma, äro så gott som fullständigt betydelselösa. Det är enligt min mening ett synnerligen beklagligt faktum. Det har också konstaterats i propositionen, att lagen i denna del nästan kommit att sakna all betydelse och nästan icke heller alls kommit till användning.

Ang. fortsatt
tillämpning
av förfoganderättslagen.
(Forts.)

Under sådana förhållanden, då man sålunda kan konstatera, att bostadsbristen fortfarande är mycket stor och när man vidare kan konstatera — såsom jag för min del gjort i en del fall, som jag känner till — hurusom det finns stora våningar, som stå tomma, men där man mot lagens bestämmelser icke har kunnat använda lagen, bör man enligt mitt förmenande åstadkomma en skärpning av lagen. Man bör skriva om densamma och formulera den på ett sådant sätt, att den verkligen kan *användas*, och så att man kan komma åt sådana bostäder, som stå tomma, för att sålunda minska bostadsbristen. För att ernå detta har jag i en motion föreslagit, att 5 § 1 mom. skulle erhålla följande lydelse: »Ägare eller innehavare av byggnad vare ock, där det finnes erforderligt för beredande av bostad vid inträffad bostadsbrist inom ett samhälle, pliktig till kronan mot ersättning upplåta byggnaden eller del därav, så framt den ej av honom eller annan användes till bostad eller för rörelse eller annan verksamhet.»

Då herr Johansson i Sollefteå, som suttit i utskottet vid behandlingen av denna fråga, yrkat bifall till den av mig avgivna motionen, vill jag för min del med hänvisning till vad jag nu sagt yrka bifall till den av herr Johansson i Sollefteå avgivna reservationen, som alltså innebär ett yrkande om bifall till min motion angående en ändrad formulering av 5 § 1 mom. i förfoganderättslagen. I övrigt ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindman. Herr talman! När vi under förlidet års lagtima riksdag behandlade denna fråga, trodde man litet var, att när frågan i år skulle komma åter, det skulle blott vara för att få denna lag definitivt avförd och att den icke skulle mer behöva förlängas. Man hade så mycket större anledning att tro detta, som i fjol förekom ett uttalande i dåvarande utskottets betänkande, som gav starka skäl för en sådan uppfattning.

Jag hade förra året avgivit en motion, däri jag påyrkade, att lagen skulle upphöra beträffande brödsäden och sockret den 31 januari 1920, men beträffande allt övrigt redan den 31 augusti 1919. När man läser andra lagutskottets uttalande i fjol i frågan, finner man, att utskottet säger, att detta förslag vunnit utskottets understöd. Sålunda ansåg andra lagutskottet, att lagen borde ha upphört redan då, men på grund av politiska och handelspolitiska förhållan-

Ang. fortsatt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.
(Forts.)

den föreslog utskottet, att den i alla fall borde gälla till någon gång in på den riksdag, som nu pågår, så att riksdagen skulle ha fria händer att fatta beslut i ämnet. Riksdagen skrev även till Kungl. Maj:t och sade, att den uppfattning, som uttalats i min motion, vunnit riksdagens understöd. Men utskottet uttalade år 1919 även något annat, som likaledes inflöt i riksdagens skrivelse, nämligen att det förväntade, att denna lag skulle komma att få den allra största begränsning och att den skulle allt mer och mer begränsas.

Nu skulle man ju kunna tänka, att det naturliga vore, att man i år komme helt och hållet ifrån denna lag, att Kungl. Maj:t således skulle ha föreslagit, att den skulle bli helt och hållet upphävd. Om emellertid Kungl. Maj:t anser, att den på några särskilda områden skulle kunna behöva fortfarande äga tillämpning, hade Kungl. Maj:t väl kunnat komma och säga till riksdagen: Vi begränsa lagen och vi begära att den fortfarande skall gälla på det eller det särskilda område, där Kungl. Maj:t ansett detta vara av särskild vikt, men vi behöva icke ha den kvar i hela den omfattning, som den nu har.

Ser man på vad denna lag i själva verket innehåller, vill jag säga herrarna, att Kungl. Maj:t enligt den egentligen har förfogande över allting i detta land. Hus, byggnader, anläggningar, järnvägar, transportmedel och fartyg, livsmedel, federmedel, beklädnadsvaror — ja, snart sagt allting kan Kungl. Maj:t med denna lag förfoga över, och riksdagen sitter och låter det gå, därför att den vet, att denna lag icke kommit till någon stor användning under den sista tiden och därför att man icke känner av den så mycket. Men om herrarne ville vara så goda och tänka på, att det kunde hända en vacker dag, att på det ena eller andra området av någon anledning en sådan situation inträdde, att denna lag komme i tillämpning, vore det sannerligen icke så angenämt ty med en sådan lag kan Kungl. Maj:t taga ifrån svenska medborgare nästan vad som helst.

Detta kan Kungl. Maj:t göra enligt lagens rubrik »under utomordentliga av krig föranledda förhållanden». Jag vill icke bestrida, att den tolkning, som man från Kungl. Maj:ts sida ser uttrycket »utomordentliga, av krig föranledda förhållanden» icke kan anses gälla i denna stund. Vi ha ju dock nu fred, och den är för länge sedan sluten, men alltjämt gäller denna lag på grund av utav krig orsakade utomordentliga förhållanden. Nu säger Kungl. Maj:t att om dessa utomordentliga förhållanden upphöra att gälla, skall naturligtvis lagen icke tillämpas. Ja, men när upphöra de att gälla, och när upphöra de icke? Om det stått, att när det är krig, skall denna lag gälla, kunde man hava förstått det, men när det nu talas om genom krig skapade utomordentliga förhållanden, blir det ett fullständigt godtyckligt bedömande, om denna lag skall upphöra eller icke. På det sättet skulle man kunna säga, att lagen kommer icke att upphöra på flera år, ty alltid kan det finnas vissa förhållanden, som stå kvar såsom följer av det genomledda stora kriget. Jag vill icke bestrida, att det alltid finns en del svårigheter, som kunna stå kvar av dessa kris- och krigsförhållanden; det är ju klart, och det är påtagligt, att det finns sådana. Men om vi icke här göra ett verk-

ligt resolut försök att komma ifrån lagstiftning på detta område, komma vi heller aldrig ifrån dessa förhållanden. Det är alldeles nödvändigt, att om man vill komma in i naturliga och ordnade banor, man helt enkelt måste taga bort denna lag. De följer, som detta skulle medföra, bli sannerligen icke så förfärligt avskräckande. Visserligen såg jag ett referat av ett anförande, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet hållit i första kammaren, däri han talade om, att det kan skapas en ny situation. Ja, det är klart, att det kan bli krig igen och att det kan komma sådana förhållanden, som äro utomordentliga och då något måste göras. Men så omöjligt är det väl icke då att skapa bot för det? Ty det finns alltid möjlighet att, om icke den lagtima riksdagen är samlad, kalla in en urtima. Det synes, som om man över huvud icke skulle vara så ledsen att göra det, utan man tycks tvärtom göra det med ganska stort nöje det ena året efter det andra, och det finns även tillfälle att göra det innevarande år, om så skulle vara. Jag menar sålunda, att det alltid finns ett remedium att kunna hindra en sådan situation, som herr statsrådet talade om.

*Ang. fortsatt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.*

(Fort.)

Läser man nu Kungl. Maj:ts proposition i år, finner man där uttalanden från de olika kommissionerna. Men vad innehålla dessa uttalanden? Finner man verkligen där något kraftigt yrkande på, att lagen skall fortfarande äga bestånd? Det är emellertid egentligen bara detta, de säga: »Det är så gott att ha kvar lagen. Det är lugnare och säkrare. Om det kommer något på, är det bra att kunna tillämpa den. Låt den säkerhetsventilen finnas kvar.» Det förekommer i detta fall — såsom jag påpekat — ett enda undantag, nämligen beträffande bränslekommissionen, och som den påpekat kan det ju icke förnekas, att det kan vara angeläget att ha lagen kvar då det gäller bränslekommissionens upplag av ved på enskild mark och den mark, som behövs för att köra fram veden. Men om nu lagen skall behållas härför, varför skall man då bibehålla hela lagen i stället för att upphäva den för alla de andra områden, där man helt kan avlägsna den.

Då man på tal om bränslekommissionen påyrkat, att icke ens bestämmelserna för det område, jag föreslagit, skulle stå kvar, vill jag säga, att ett bifall till detta yrkande skulle kunna medföra svårigheter, då ju, såsom kommissionen framhåller, den har stora vedupplag liggande på enskild mark, och kan bli krävd på mycket överdrivna arrendeavgifter, om den icke får tillämpa förfoganderättslagen. Bränslekommissionen säger utryckligen i sin till utskottet avgivna promemoria, att den icke behöver och icke kommer att använda lagen för ytterligare avverkningar, utan att den endast behöver den för att kunna få disponera över den mark, där upplag redan ligga, och den mark, som erfordras för att köra fram veden.

Så länge man frågar kommissioner och myndigheter om denna lag, kommer Kungl. Maj:t alltid att få samma svar: Det är säkrast att ha den kvar. Det kan icke egentligen påvisas något särskilt fall, då den behövs, men det är lugnare. Myndigheterna komma alltid att säga: varför skola vi taga detta stora ansvar på oss genom

Ang. fortsatt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.

(Forts.)

att säga, att lagen icke längre behövs? Vi behöva ju icke göra det. Det är lugnare att säga: Låt den vara kvar!

Jag vill framhålla, att det icke är så, att det blir ett lugnt tillstånd i landet, om lagen finns, även om den icke tillämpas, ty det hänger alltid över en i alla fall, att Kungl. Maj:t kan komma att ingripa med begagnande av denna lag. Alltid finns det något, som är i olag, vare sig på grund av genom krig skapade utomordentliga förhållanden eller på grund av vanliga fredliga förhållanden. Har man lagen, begagnar man den naturligtvis i alla fall.

Med detta anförande har jag velat säga, att min uppfattning är, att riksdagen helt resolut endast bör säga ifrån, att lagen skall bort. Det kommer icke, mina herrar, att medföra några olyckor att göra så. Skulle det vara ett misstag av oss att göra det, finns alltid den möjligheten att, om så skulle erfordras, återuppliva lagen vid en urtima riksdag. Jag är övertygad om, att vi alla mycket hellre underkasta oss mödan av att eventuellt komma till en urtima riksdag mot att veta, att det verkligen ändå en gång gjorts ett försök att komma från kristiden och kristidslagstiftningen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av herr von Sydow m. fl. avgivna reservationen.

Herr v o n S n e i d e r n: Herr talman, mina herrar! Man har här hänvisat till de uppfattningar, som kommo till uttryck, då beslutet förra året fattades i fråga om förlängningen av kristidslagarna, och att man då utgick från den synpunkten, att det otvivelaktigt vore sista året, som dessa lagar förnyades. Ja, jag tror också, att man då tänkte sig, att så skulle bliva fallet, men man förutsåg icke de svåra omständigheter, under vilka fredskrisen utvecklats sig. Det var otvivelaktigt så, att då vi förra året gingo att fatta vårt beslut, trodde vi icke, att de ekonomiska och andra förhållanden, som kännetecknat det sista året och läget i världen, skulle bliva av så svårartad beskaffenhet, som de ha blivit. Det är väl just denna tidssituation, som gjort, att förslag väckes om denna lags förlängning och detta i dess fulla utsträckning.

Herr Lindman ville även söka ett stöd för sin mening däri, att andra lagutskottet vid förra lagtima riksdagen uttalat den enhälliga uppfattningen, att en avveckling i samma riktning, som hans motion angav, skulle vara det då lämpliga och önskvärda. Jag tror icke, att man får läsa utskottsutlåtandet i fråga på det sättet. Jag läste det nyss, och jag är viss om, att det däri icke låg den mening, som han ville inlägga i detsamma. Det står nämligen där, att »vad åter beträffar herr Lindmans förslag, har detsamma inom utskottet vunnit understöd». Ja, det hade det gjort, därför att några av utskottets medlemmar ansett, att motionen borde tillstyrkas, men utskottet hade ingalunda enhälligt samlat sig på denna linje. Jag tror, att detta är ett uttryckssätt, som ofta användes inom utskotten, då man vill tillåta en viss särmening att komma fram, men det betyder ingalunda, att ett enhälligt utskott samlat sig på samma linje.

Då det gäller att bestämma sig för, hur man skall ställa sig till denna lag, är det ju tydligt, att olika meningar hava gjort sig gällande. Jag tror, att man kan utgå ifrån, att den stora majoriteten är av den uppfattningen, att man icke utan vidare kan avslå förslaget. Herr Nilssons i Vibberbo yrkande har åtminstone hittills stått tämligen isolerat; de motioner, som framkommit i kammaren, hava icke gått i denna riktning. Jag tror även, att om jag icke är alltför illa underrättad, Kungl. Maj:t på ett förberedande stadium gick in på tanken, huruvida man icke något skulle kunna förändra bestämmelserna, då man gick in med ett nytt förslag till riksdagen. I verkligheten visade det sig emellertid svårt att göra några sådana förändringar, då man icke blott hade att taga hänsyn till det omedelbara behovet utan även att lämna en viss marginal för oförutsedda omständigheter. Under sådana förhållanden gjorde ju Kungl. Maj:t icke mer än en ändring, men detta på en synnerligen viktig punkt. Det gällde den punkt i övergångsbestämmelserna, varigenom det möjliggjordes att lägga beslag på vanhävdade jordegendomar och att utarrendera dem för en längre tid än lagens giltighetstid, d. v. s. fem år längre. Därigenom att denna bestämmelse ströks, är det, som var och en inser, absolut omöjligt att hädanefter göra något ingrepp mot vanhävdad egendom. Orsaken, varför man förut gick emot den vanhävdade egendomen, var ju den, att man med stöd av lagen ville möjliggöra, att även vanhävdad egendom skulle lämna varor till folkets livsuppehälle. Då man således frångått den förut intagna ståndpunkten och anser, att man icke skall få ingripa, när det gäller vanhävdad egendom, är det naturligtvis ännu mer omöjligt och meningslöst, att man skulle gå emot den egendom, som icke är vanhävdad, och som således kan producera de livsmedel, som man behöver. Genom denna lagändring är den fara för jordbruket, som man på en del håll ansett skulle förefinnas genom denna lag, helt avlägsnad. Dessa farhågor behöva icke vara avgörande vid det slutliga ställningstagandet till lagens fortsatta bestånd. Att man inom regeringen varit inne på denna linje, skönjes även av det sätt, på vilket man ställt sig till denna bestämmelse under det gångna året. Genom de upplysningar, som vi inom utskottet inhämtat, hava vi funnit, att Kungl. Maj:t ända sedan i maj månad förra året ansett, att förhållandena icke varit sådana, att man haft anledning att på grund av lagens fullmakt inskrida mot vanhävdade egendom för att utarrendera dem.

Från flera håll hava vidare vissa ändringar i lagen påyrkats för att inskränka den till vissa bestämda fall. Vad som återstår av dessa yrkanden, är ju den reservation, som är avgiven av herr von Sydow m. fl., och till vilken herr Lindman och herr Andersson i Knäppinge yrkat bifall. Reservationen är ju så inriktad, att den möjliggör för bränslekommissionen att fortsätta med sin avvecklande verksamhet. Jag erkänner, att den är så formulerad, att den även lämnar möjlighet för ingripande på ett annat område, som möjligen icke ursprungligen varit avsett från motionärens sida, då den nämligen i

Ang. fortsat
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.

(Forts.)

'Ang. fortsatt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.
(Forts.)

Kungl. Maj:ts hand lägger möjlighet att utöva tryck mot vissa rederier för att åstadkomma tonnage för inforslande av kol. Detta är ju nämligen en vara, som faller under samma kategori som den, för vilken bränslekommissionen arbetar. Genom bifall till reservationen omöjliggöres dock anskaffande av tonnage för andra viktiga ändamål, för vilka ju även behov därav kan tänkas göra sig gällande. Det innebär således en inskränkning av de möjligheter, som det väl får anses vara önskvärt, att man lägger i Kungl. Maj:ts hand. Den ursprungliga från jordbrukarhåll härrörande motionen i denna kammar, har ju icke vänt sig mot denna del av motiveringen för Kungl. Maj:ts förslag, utan man ville där inom lagens verksamhetsområde bibehålla såväl möjlighet för bränslekommissionen att få mark för sina upplag och utfartsvägar därifrån som i allmänhet möjlighet att få fartyg för de transporter, som kunde vara behöfliga såväl för bränslekommissionen som framför allt för hemforslandet av förnödenhetsvaror till skäliga priser.

Vi hava sett, och det åberopades även av herr Nilsson i Vibberbo, att kommissionerna för sin del tillstyrkt lagen, ehuru de erkänna, att det för närvarande göres dem mycket litet behov av densamma, det ovannämnda fallet för bränslekommissionen undantaget. Då herr Nilsson i Vibberbo upptog ett uttalande från folkhushållningskommissionen, i vilket han ville se ett visst hot om en blivande ransonering, skall jag upptaga detta till ett kort bemötande. Jag erkänner, att folkhushållningskommissionen på denna punkt talat mycket otydligt, men jag har förvissat mig om vad meningen är. Det är endast den oskyldiga meningen, att det i statens kontrakt med kvarnarna står, att kontraktet kommer att hävas i händelse en reglering skulle komma att införas. Det är således den förutsättningen, man tagit sikte på, nämligen att det vid kontrakts ingående ansågs nödvändigt att göra detta förbehåll. Det gällde således icke alls något i den riktning, som herr Nilsson i Vibberbo tänkte sig, ehuru jag erkänner, att formuleringen i kommissionens skrivelse är ganska oklar, vilket just föranledde mig att skaffa närmare upplysningar.

Det är således dock till sist mindre med hänsyn till det nuvarande läget än till de möjligheter, som den närmaste framtiden kan skänka, som man önskar lämna Kungl. Maj:t den fullmakt, som Kungl. Maj:t har begärt och som jag tror, att det dock råder eller bör råda en enhällig uppfattning om, att Kungl. Maj:t under den gångna tiden använt sig av med utomordentlig varsamhet.

Den förste talare, som inledde debatten, riktade en anmärkning mot statsministern, som vid förra remissdebatten yttrat, att de av kris-tiden förorsakade speciella ingripandena på näringarnas område så snart som möjligt skulle avvecklas och upphöra. Han ville se detta uttalande som en motsättning mot Kungl. Maj:ts begäran om en prolongation av denna lag. Så kan ju ingalunda vara förhållandet. Det är väl verkningarna av lagen, som äro de viktiga, och de regleringar, som i detta avseende förekommit i vårt land, hava undanskaffats med en hastighet och en grundlighet, som, såvitt jag vet, icke överträffas eller

motsvaras i något annat land. Den enda anmärkning, som man skulle kunna föra fram, är, att detta ur nationalekonomisk synpunkt kanske icke alltid varit överensstämmande med den allra bästa politik. Hela stämningen i vårt land har dock gått i den riktningen, att vi så snart som möjligt böra få bort dessa ingripanden, och denna stämning kommer väl i framtiden att fortsätta. Den bör vara den säkraste borgen för, att icke något tillämpande av lagen kommer till stånd, utan att dessa utomordentliga förhållanden verkligen åter skulle inträda och göra sig påminta.

Herr Hage har en reservation i motsatt riktning, däri han yrkar på skärpning av bestämmelserna rörande möjligheten att för husvilla utnyttja lägenhet, som icke användes. Jag tror, att det är lika olämpligt att, som herr von Sydow och medreservanter göra, alldeles stryka bort möjligheten till denna tillämpning, om icke för annat så rent psykologiskt sett. Det förefaller mig motbjudande att just i dessa tider stryka en sådan bestämmelse. Men lika olämpligt torde det dock för närvarande vara att gå på en skärpning av lagen, då man vet, med vilka utomordentliga svårigheter det skulle vara förenat att tillämpa den och göra det på ett sådant sätt, att den verkligen i utövningen gagnar det syfte, som motionären särskilt tagit sikte på. Det är dock att märka, att dessa bestämmelser hittills icke hava tillämpats. Vad motionären hänvisar till torde vara vissa hyresnämnders åtgärder, vilka dock icke vidtagits med stöd av denna lag. Och skulle dock mot all förmodan en tillämpning komma till stånd, så tror jag icke, att lagens nuvarande ordalydelse nödvändiggör de ytterst skarpt dragna linjer, som motionären i motiveringen framför.

Jag tror sålunda, att goda skäl framförts för, att vi med ett understrykande av de synpunkter, som utskottet lagt på frågan, nämligen att lagen endast skall komma till tillämpning, då ett statsintresse av synnerlig vikt föreligger, mycket väl kunna lämna Kungl. Maj:t den fullmakt, som av Kungl. Maj:t begäres. Som jag förut visade, föreligger ingalunda för jordbrukarna någon anledning att här rycka upp till ett försvar. Det damoklessvärd, varom en av de föregående talarna siade, tror jag ingalunda ligger i denna lag eller dess eventuella verkningar. Jag tror, att det finnes på helt andra områden. Jag tror, att tillfällen nog komma att yppa sig till ett verkligt samarbete bland jordbrukarna för bevakande av intressen långt viktigare än det, som herr Nilsson i Vibberbo nu gjorde sig till tolk för. Jag anser även, att det nu kunde vara lämpligt, att sluta upp med all den omanliga klagan och jämmer, vartill dessa bestämmelser hava föranlett, en omanlig klagan och jämmer under tider, som icke varit de hårdaste för den näring, som här velat hava skydd, men vilken klagan har berövat många av dess utövare andra samhällsklassers sympatier. För dem, vilkas intressen man just velat tillvarataga, men vilka nu själva väckt antipati, kommer det att bliva svårigheter i framtiden, vilka kunna bli ödesdigra, när verkliga intressen komma att stå på spel.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. fortsatt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.
(Forts.)*

Ang. fortsatt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.
(Ports.)

Herr Magnusson i Skövde: Jag tror icke, att man med rätta skall kunna skylla jordbrukarna för att giva uttryck åt en omanlig klagan, om vi redan från början säga ifrån, att vi från jordbrukarhåll komma att kämpa emot denna lag, till dess den slutligen avlägsnas. Under debatten förra året om denna lag yttrade en representant från Småland ungefär följande: »Vi jordbrukare hava många gånger förut fått föra en lång och ihärdig kamp för att bli kvitt pålagor, som tryckt orättvist på jordbruket, och det vill verkligen synas, som om man skulle bli i någon mån sannspådd beträffande det lagförslag, som nu föreligger. Jag är alldeles övertygad om, att åtminstone kammarens lantmän blevo ytterst överraskade, när vi de första dagarna, som riksdagen var samlad, på vårt bord sågo förslaget om prolongation av förfoganderättslagen för ett år. Vi hade dock väntat, efter alla de uttalanden, som gjorts från regeringshåll förra året och efter allt det motstånd, som då riktades mot lagen, att den icke skulle återkomma i fullständigt oförändrat skick, så mycket mera som förhållandena väl ändock icke sedan fjolåret hava förvärrats, utan snarare förbättrats, och förbättrats i väsentlig grad.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har tydligen varit inne på tanken, att lagen skulle kunna helt eller väsentligen undvaras. Han säger i propositionen, att man »kunde ifrågasätta, huruvida det icke för upprätthållande av här avsedda åtgärder vore tillräckligt att träffa bestämmelser allenast för de särskilda fall, där förfogande från statens sida ännu kan anses erforderligt». Men det förefaller mig, som om herr statsrådet valt den bekvämligare vägen, nämligen att icke undersöka dessa särskilda fall och träffa bestämmelser för dessa, utan helt enkelt föreslagit, att lagen utan vidare skulle löpa ännu ett år. Det är onekligen bekvämare detta, särskilt som man synes räkna med en majoritet i riksdagen, som utan vidare säger ja och amen till vad regeringen föreslår.

Nu har man framställt två olika förslag från lantmannahåll. Det ena är en reservation, som är avgiven av herr von Sydow m. fl. och å andra sidan det yrkande, som nyligen framställdes av herr Nilsson i Vibberbo. Det synes mig emellertid beklagligt, om man icke från lantmannahåll kan komma till ett enigt uppträdande i denna sak, och det må därför tillåtas mig att i någon mån redogöra för, — då jag följt frågans behandling i utskottet. — huru egentligen den reservation, som här föreligger, kommit till. Alla, som läst herrar Westmans och Anderssons i Eliantorp motion, veta, att den, åtminstone såvitt jag kan finna, går åtskilligt längre än herr von Sydows reservation. Just på grund av ett påpekande från motionärerna närstående, att bränsletillgången för närvarande icke vore så synnerligen god, föranledde dem som framfört reservationen att föreslå en bestämmelse i lagen, som ger befogenhet att förfoga över bränsle. Nu har man från annat håll rest starka invändningar emot den bestämmelsen, men jag undrar ändock, om det icke kan vara möjligt att på det håll, där man är intresserad av att få lagen bort så fort som möjligt eller att åtminstone få den i görligaste mån begränsad, kan

föreliggande skäl i det slutliga avgörandet enas om en bestämd och gemensam linje.

Man har sagt, att det innebär inga faror att hava denna lag kvar. Den föregående talaren yttrade, att Kungl. Maj:t hade tillämpat lagen med så mycken försiktighet, att man icke hade något att befara, och det kan ju vara sant, beträffande vad som hittills varit, men jag ber att få erinra därom, att den Kungl. Maj:t, som i dag sitter, knappast lär sitta till det år är gånget, för vilket lagen skall förlängas, och man vet icke vad som kan komma därefter. Jag ber att få erinra om, att det varken saknats antydningar eller direkta uttalanden gående ut på, att de längst till vänster gående politiska riktningarna i vårt land ingalunda äro hågade att släppa förfogandelagen. Det är kanske obekvämt att påpeka detta, men jag vill säga: är man från det hållet ingalunda hågad att släppa lagen med den utomordentligt vidsträckta befogenhet den ger åt en nuvarande eller blivande Kungl. Maj:t, så måste vi från vår sida lika bestämt säga ifrån, att vi ingalunda äro hågade att låta lagen fortsätta.

Ang. fortsatt tillämpning av förfoganderättslagen.
(Forts.)

Herr L i t h a n d e r: Herr talman! Det är i alla fall en allmän önskan i hela landet, att slippa ifrån denna förfoganderättslag, varför man bör vara ytterst betänksam att biträda Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga. Vi böra enligt min mening icke med en enda dag förlänga det osäkerhetstillstånd, som rått och alldeles säkert skulle fortfara att äga bestånd, därest denna lag fortsatte att tillämpas. Vi hava i alla fall i så färskt minne erinringar från kristiden och från kommissionerna och alldeles särskilt beträffande bränslekommissionen, att jag för min del finner det synnerligen betänkligt, om man skulle förlänga det tillståndet.

Man har sagt, att kommissionen icke skulle kunna få fram det bränsle, som ligger i skogarna, med mindre Kungl. Maj:t har denna vidsträckta befogenhet. Jag anser, att kommissionen bör kunna gå fram på vanligt affärsmässigt sätt och underhandla med vederbörande, och jag tror för min del, att erfarenheten skall giva vid handen, att bränslekommissionen skulle få mycket lättare att komma till rätta med svenska folket än vad svenska folket haft att komma till rätta med bränslekommissionen. Jag hyser icke ett spår av ängslan för, att statens berättigade krav icke skola av markägarna beaktas. För övrigt är det ganska anmärkningsvärt, när man hör talas om faran för höjda och orimliga arrendeavgifter, att denna omsorg om ekonomien skulle komma nu så i sista stund, att vi med den motiveringen skulle tvingas att hava kvar en kristidsförordning av ifrågavarande art. En sådan ömhet om rikets finanser och ekonomi har man sannerligen icke sparat hos bränslekommissionen under gångna tider.

Kungl. Maj:t har icke begränsat sina anspråk; det är redan framhållet. För min del kan jag icke vara med om, att en sådan fullmakt in blanco gives vare sig åt den nuvarande regeringen för

Ang. fortsatt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.
(Ports.)

de få dagar, den har kvar, eller åt en blivande, utan det bör vara en riksdagsfråga. om det är några alldeles särskilda omständigheter, som gör den behöflig. Ingen enda av dessa kristidsförordningar böra såsom inblancofullmakter gälla en dag utöver den närvarande.

Jag ber, herr talman, att med denna motivering helt kort få yrka avslag på den kungl. propositionen.

Med herr Lithander förenade sig herr *Larsson* i Kroken.

Herr *Lindman*: Herr talman! Jag skulle vilja rikta några ord till ordföranden i utskottet, när han polemiserar emot mig och säger beträffande mitt förslag i fjol, att det visserligen vunnit understöd av en del medlemmar inom utskottet och en del ledamöter av kammaren men icke mer. Då skulle jag vilja erinra ordföranden i andra lagutskottet om att skriva litet annorlunda en annan gång, ty nu har på grund av hans utlåtande influtit i riksdagsskrivelsen följande passus: »Vad beträffar detta förslag, d. v. s. herr *Lindmans* motion, är detsamma inom riksdagen vunnit understöd». Icke skriver man på det sättet, om det icke har varit meningen, att riksdagen skulle ansluta sig till, att denna lag skulle avvecklas. Eljest skriver man väl, att den vunnit vissa sympatier eller vunnit visst understöd eller något sådant.

Emellertid skulle jag vilja säga, att riksdagen nu står i valet emellan följande två alternativ. Det ena är att behålla lagen, låta den existera ännu ett år till, men samtidigt icke tillämpa den, ty det finns ingen sannolikhet för, att den kommer att få någon vidare tillämpning. Det andra alternativet är att taga bort lagen, och om det skulle uppkomma någon utomordentligt allvarlig situation, så skapa då till en lag även med risk att därför måste sammankallas en urtima riksdag. Jag undrar, om vi, därest vi ställas inför båda dessa alternativ, skola tveka så mycket om, vilken väg vi böra gå? Kom ihåg, att det här är fråga om kristidslagstiftning; det är icke någon vanlig lagstiftning, utan den är tillkommen endast för kristiden för att hjälpa oss över de ofantligt svåra förhållanden, som varit, när man behövde ransonera bröd, när man ransoerade socker, när man tog i beslag fartyg till transporter o. s. v. Det är för detta den är tillkommen. men märk väl: denna lag, mina herrar, tillämpas i detta nu icke på ett enda område mer än det, som rör dessa bränslekommissionens frågor — icke på ett enda annat område tillämpas den, och likväl skall Kungl. Maj:t fordra att hava den kvar. Ingen av kommissionerna har egentligen kunnat säga, att lagen är oundgängligen nödvändig på något sätt, utan de säga blott: tag icke bort den, ty det kan hända, att den kan vara bra att hava. Varför skola vi behålla en sådan kristidslagstiftning? Kungl. Maj:t har själv sagt — statsministern uttalade det i fjol angående denna sak: »Icke en dag längre, än som är oundgängligen

nödvändigt!» Det är väl icke nödvändigt, då den icke tillämpas. Följaktligen kan jag omöjligen komma till något annat, än att man vid valet av båda dessa alternativ måste gå på, att man skall taga bort lagen även med någon risk att få skapa till den igen genom särskilda åtgärder.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Ang. fortsatt tillämpning av förfoganderättslagen.
(Forts.)

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Löfgren: Herr talman, mina herrar! Jag är i väsentliga delar förekommen av lagutskottets ärade ordförande, men jag anser mig ändock böra taga till orda för att något åskådliggöra den uppfattning, som legat till grund för propositionen och samtidigt bemöta ett och annat uttalande, som förslaget motståndare hava kommit med i debatten.

Man har upprepade gånger hänvisat till, att ifrån regeringshåll, särskilt från statsministerns sida, har uttalats en önskan om att med så skyndsamt takt som möjligt avveckla kristidskommissionerna och den lagstiftning, som framkallats av kristiden. Jag skulle vilja fråga: har icke detta skett? Hava icke herrarna själva i allmänhet vitsordat, att regeringen tillämpat den makt, som förfoganderättslagen och andra liknande bestämmelser givit densamma, med den allra största försiktighet och endast när det påkallats av synnerligen starka statsintressen? Man har också, vad nu särskilt förfoganderättslagen beträffar, erkänt, att den numera tillämpas endast på ett enda område, nämligen på bränslekommissionens arbetsområde.

Nu säger man: ja, men varför kan man då icke med den tendens, som gjort sig gällande inom regeringens verksamhet, låta hela lagen förfalla? Och herr Magnusson uttryckte sitt klander i den formen, att han ville göra gällande, att det vore rena bekvämlighetshänsyn, som gjort, att jag med det resonemang, jag såsom föredragande departementschef haft, har föreslagit denna proposition och av riksdagen begärt att få en allmän fullmakt liksom tidigare i stället för att lägga fram ett begränsat förslag till lag om förfogande över viss egendom. Nej, herr Magnusson, det har icke varit av några bekvämlighetshänsyn, som propositionen fått detta innehåll, utan detta har skett efter noggrann undersökning om, huru pass långt man ansåg sig kunna gå i riktning att inskränka denna tvångslagstiftning. Man kom då på grunder, som angivas i propositionen, till den slutsatsen, att det var nödvändigt eller åtminstone säkrast att av riksdagen begära den fullmakt, som förfoganderättslagen innebär.

För att åskådliggöra, hurusom man utan tvivel är på den säkraste sidan, när man från regeringshåll begär en sådan allmän befogenhet, skall jag endast be att med några ord få påpeka, huru vacklande och stridiga åsikterna äro just bland motståndarna till detta förslag med hänsyn till den utsträckning, i vilken en dylik

Ang. fortsatt
tillämpning
av förfoganderättslagen.
(Forts.)

lagstiftning kan vara erforderlig. Jag vill då först erinra därom att när de olika förslagen till kristidslagstiftning förra året förelägo för riksdagen, inriktades angreppen ingalunda huvudsakligen mot förfoganderättslagen utan mot de s. k. sjöfartslagarna, d. v. s. de lagar, som göra det möjligt för myndigheterna att reglera vår import genom att reglera tillgången på fartyg. Då inriktade sig motståndarna mot dessa lagar, nu däremot är utskottet enhälligt om, att dessa lagar visat sig behövliga. Och det inträffar bland annat, att sjöfartskommittén, vilken då liksom nu representerade de intressen, som bliva mest lidande på dessa sjöfartslagars antagande, avstyrkte i fjol, men nu enhälligt tillstyrkt, att en dylik lagstiftning måtte komma till stånd.

Herr Lindman gjorde gällande, att det kunde vara tillräckligt med att nu låta lagen gälla bränslekommissionens arbetsområde. Ja, det gör herr Lindman nu. Men för att visa, huru pass angelägen man bör vara att verkligen taga hänsyn till framtidens ovissa behov och icke bara till de för ögonblicket trängande, skall jag be att få fästa uppmärksamheten vid ett förhållande, som just av herr Lindman i dag i debatten påpekats, nämligen att i fjol, när det var fråga om förfoganderättslagens prolongation, talade herr Lindman ingalunda för dess bibehållande inom bränslekommissionens område för tryggandet av vårt bränslebehov, utan då yrkade herr Lindman prolongation av lagen uteslutande för två andra ändamål, nämligen för att trygga tillgången på brödsäd och socker. Nu i år är det icke längre från herr Lindmans sida tal om brödsäd och socker utan enbart om tryggande av vårt bränslebehov. Men eftersom vi nu behöva få lagen prolongerad speciellt med hänsyn till bränslebehovet, så är ju förhållandet det, att den gångna tiden visat, att just på det område, till vilket herr Lindman i fjol icke tog någon hänsyn, har förfoganderättslagen varit nödvändig att tillämpa.

Gå vi sedan till de olika framställningar, som framkommit under denna riksdag, skola vi se, att även här hava gjort sig gällande de mest skiljaktiga och stridiga meningar om den maktbefogenhet, man bör giva regeringen. Herr Westman har i sin motion gått ut ifrån, att förfoganderättslagen bör tillämpas för att trygga tillgången på alla slags varor. Han har allenast velat inskränka lagen så, att fastighet blott skulle få tagas för erhållandet av *upplag*, liksom han velat taga fartyg och andra transportmedel uteslutande till transport av de varor, man kunde behöva. Enligt denna motion anser man sålunda, att det är nödvändigt att hava en rätt så vidsträckt tillämpning av förfoganderättslagen kvar.

Vad återigen herr Lindmans motion beträffar, som velat inskränka förfoganderätten till att uteslutande gälla bränslekommissionens arbetsområde så strider densamma mot den reservation, som ansluter sig till hans motion, och till vilken han i ett av sina anföranden yrkade bifall. Ty medan motionen endast rör bränslet inom landet, hava reservanterna på denna sida icke velat taga an-

svaret för att göra lagen så inskränkt, utan ansett det lämpligt att giva lagen en sådan avfattning, att det bleve möjligt att även trygga importen utifrån av stenkol m. m.

Ang. fortsatt tillämpning av förfogande-rättslagen.

(Forts.)

Den tredje reservationen slutligen, däri yrkas rent avslag, nämligen herr Nilssons i Vibberbo reservation, kan icke heller den förneka, att lagen i vissa avseenden kan behövas. Den säger, att lagen icke är behöflig »i oförändrat skick». Ja, det har heller icke påyrkats, att den skulle antagas i oförändrat skick; vissa modifierationer hava ju gjorts. Men fränsett detta ber jag att få säga, att de herrar, som anse, att lagen i vissa avseenden kan vara nödvändig, men däremot icke vilja giva Kungl. Maj:t den fullmakt, som Kungl. Maj:t begärt, böra åtminstone vara skyldiga att lägga fram de linjer, efter vilka de vilja att en tvångslagstiftning skall läggas. Men den bevisningen hava de icke fullgjort.

Herr Lindman var rädd för, att lagen skulle bliva permanent. Men jag undrar, ifall den farhågan nu uttalades med allvar. Det är ju så, att riksdagen inom kort återigen har att taga ståndpunkt till denna lag. Det är icke begärt mera, än att den skulle förlängas ett år, och följaktligen har riksdagen efter denna tid återigen möjlighet att antaga eller förkasta det förslag, som i det avseendet då kan framkomma. Men dessutom har i propositionen uttryckligen sagts, att därest de förhållanden, som nu påkallat lagens tillämpning i vissa avseenden, skulle upphöra, så skall lagen icke heller komma att tillämpas. Därmed synes den anmärkningen vara besvarad.

Herr Lindman syntes på sistone vilja göra gällande, att vi hava att välja på två saker: *antingen* att taga den här lagen, och sålunda giva Kungl. Maj:t den fullmakt, som Kungl. Maj:t begärt och som ingen egentligen påstått att Kungl. Maj:t missbrukat, *eller* också att avslå lagen. I det senare fallet hade man, därest nya behov av dess tillämpning skulle uppkomma, möjlighet att inkalla urtima riksdag. Jag vet icke, om det sålunda verkligen är meningen, att herr Lindman nu i sista vändningen yrkar rent avslag på lagen. Jag hade eljest fattat herr Lindman så, att han hade yrkat på lagens tillämpning inom det begränsade område, som hans motion angivit, och att han sedan anslutit sig till herrar von Sydows m. fl. reservation. Men då ber jag att få säga, att i själva verket kan valet här icke gälla antagandet av denna reservation, som dock vill giva Kungl. Maj:t något. Valet kan knappast stå mellan denna reservation och Kungl. Maj:ts förslag av det enkla skälet, att denna reservation innehåller ett långt utkast till lagtext. Ett antagande av herr v. Sydows reservation kan därför knappast leda till utförandet av en lag i denna omfattning av det skälet, att förslaget tekniskt knappast hinner behandlas. Jag vill i förbigående erinra om vanskligheten av att riksdagen så här i en handvändning antar en reservation, som innebär utkast till en utarbetad lagtext. Det kan vara ganska svårt att bedöma, huruvida man därmed har reglerat allt, man velat reglera, på det sätt, man önskat

*Ang. fortsatt
tillämpning
av förfoganderättslagen.
(Forts.)*

göra det. Men om herr von Sydows reservation med utarbetad lagtext skulle antagas, fruktar jag att, sedan förslaget efter att ha genomgått proceduren av sammanjämkning i utskottet och behandling i lagrådet, som också är nödvändig, det knappast tekniskt låter sig göra att få ut lagen, innan den nuvarande lagens giltighetstid utlöper.

Vid sådant förhållande anser jag, att ytterligare skäl föreligga att bifalla Kungl. Maj:ts proposition oförändrad. Och likaväl, som det skett i propositionen, ber jag att nu få upprepa den försäkran, som där gives, att därest riksdagens andra kamrar lämna regeringen det förtroende, som första kammaren redan givit genom sitt beslut, så kommer fullmakten att begagnas med lika stor försiktighet och i lika inskränkt omfattning som tidigare. Jag är övertygad om, att, vilken regering som än kan komma att sitta under den korta tid, som det här gäller, den måste känna sig bunden av dessa försäkringar och de förutsättningar, under vilka lagen antagits. Jag utgår därvid från möjligheten, att en regering skulle komma att bildas, som anses stå till vänster om den nuvarande. Och jag behöver väl icke särskilt uttala den förvissningen, att ifall den kommande regeringen står till höger om den nuvarande, man då icke skulle behöva befara någon alltför oförsiktig tillämpning av förfoganderättslagen.

Herr O l s s o n i Kullenbergestorp: Herr talman, mina herrar! Då jag redan som ledamot av jordkommissionen har avgivit mitt utlåtande rörande en prolongering av förfoganderättslagen, är det kanske ej ur vägen, att jag nu tillkännager, att jag står på samma ståndpunkt och har samma åsikt om saken, som jag hade, när jag deltog i jordkommissionen. Då hördes inom kommissionen icke ett ord för, att denna lag behöfde prolongeras. Jordkommissionen är ju, såsom bekant, sammansatt av personer med högst olika åsikter och ur olika politiska riktningar. Men såvitt jag kunde förstå, var där icke mer än en mening om, att förfoganderättslagen icke borde prolongeras under några omständigheter.

Det yttrades av herr statsrådet, att det egentligen icke förelåg något berättigat skäl att tro, att lagen skulle bli permanent, till följd därav, att riksdagen om ett år har att åter uttala sig och fatta beslut om densamma. Men jag undrar, om icke, därest man nu går ut från de två förutsättningar, som här tyckas vara de egentligen bärande för, att lagen skulle prolongeras, man då är just som litet bunden av dessa förutsättningar, om de då fortfarande skulle finnas. Den ena är ju, som bekant, att bränstekommissionen av de många kubikmeter ved, som den avverkat, har en hel del, som den ännu ej fått ut. Ja, sannolikt kommer denna kommission att i flera år ha flera eller färre ruttnande vedtravar i Norrlands skogar, så att nog tager det tid ännu, innan de bli plockade upp och framkörda.

Det andra skälet var, att man kunde tänka sig, att det uppstår fall, då lagen skulle vara bra att ha eller över huvud taget kunde

behövas. Ja, sådana fall kan man ju tänka sig alltid hur länge som helst. Det är ingen människa här i landet, som kan påstå, att ej sådana fall kunna uppstå, om man än går tio år fram i tiden.

Skola dessa skäl vara de bärande, kan lagen prolongeras i det oändliga. Det är just det, som jag aldrig varit med om, att man skall tillgripa större åtgärder, än nöden kräver, och nu lär det icke kunna påstås, att nöden kräver hela denna lags prolongering. Och jag finner synnerligen märkvärdigt, när man nu så ytterligt mycket lägger vikt uppå, att för bränslekommissionens vidkommande lagen skulle vara erforderlig, att denna kommission på sista tiden är så särskilt omhuldad. Eljest tycker jag, att den varit strykpojken förut rätt länge. Nu däremot är det tvärtom, som om man i högerreservationen vill göra en helt ny lag för att klara bränslekommissionen för framtiden. Jag delar herr statsrådets uppfattning i denna del, att det är litet kinkigt att framkasta en sådan lag på fri hand, ty man vet ej säkert, hur den verkar, utan att den blir grundligt genomarbetad. Och jag kan följaktligen icke för min del vara med om något dylikt.

Här yttrades av utskottets ärade ordförande, att en del av oss jordbrukare — jag tror, att meningen var denna — hade jämrat sig och så att säga gnällt och klagat, såsom han sade. Jag tror ej, att jag behöver taga detta så synnerligen hårt vid mig. Men då den ärade talaren själv påstod, att det vore större uppgifter, som kunde samla jordbrukarna, och att denna jämmer hade i så stor utsträckning verkat splittrande och ställt andra samhällsklasser mot oss, skall jag be att få tillkännagiva, att vad som är stora eller små uppgifter, det tillåter jag mig själv att bedöma så gott jag kan. Och jag tror icke, att den ärade ordföranden just är rätte mannen att underrätta oss om, kring vilka uppgifter vi skola samla oss. Det kan hända, att om han framlägger en uppgift och säger, att den är stor och att vi böra samla oss om den, vi kunna göra det, men jag tror icke, att hans uppfattning kommer att bli avgörande för alla Sveriges jordbrukare.

Jag förstår, att det icke gagnar det minsta att fortsätta diskussionen i och för sig. Och jag är övertygad om, att ett fortsättande av förfoganderättslagen, låt vara under den förutsättningen, att den skulle tillämpas så varsamt som hittills, ändå skulle vara detsamma, som att man skulle erkänna, att den upplysta despotismen vore den bästa styrelseformen. Men det vill jag verkligen ej vara med om. Jag erkänner, att denna lag är tillämpad varsamt, men jag vill ej i onödan lägga en sådan lag i Kungl. Maj:ts hand, och därför, herr talman, ber jag att få förena mig med dem, som yrka avslag.

Herr Olsson i Kollungeröd: Herr talman! Jag kan icke underlåta att vid detta tillfälle från det håll, jag tillhör, uttala min tacksamhet för den stora varsamhet, varmed den utmärkta fullmakt, som förfoganderättslagen lagt i Kungl. Maj:ts hand, blivit använd. Men nu är jag övertygad om, att det skall bli samma varsamhet i fort-

*Ang. fortsatt
tillämpning
av förfoganderättslagen.
(Forts.)*

Ang. fortsatt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.

(Forts.)

sättningen, och det är därför, som jag är betänksam mot lagens prolongerande i hela dess vidd. Jag tror icke heller, att förhållandena fortfarande äro av den beskaffenheten, att denna prolongation är nödvändig. Vi ha spannmål fram till nästa års skörd, och här ligga råglager, som redan avlämnats till kvarningen, och stora lager, som kvarningen är skyldig att mottaga före den 1 juli, vilka vi kanske få nog så svårt att kunna omsätta. Vidare finnes det kött tillräckligt och ävenså fläsk alldeles tillräckligt, så att man nu börjar begära att få exportera denna vara. Smör finnes, likaså ägg. Margarinfabriken börja redan säga, att de ej kunna sälja margarinen, och vi få sluta att köpa danskt smör, ty annars går denna industri under. Foder finnes det tillräckligt för såväl städernas som statens hästar. Jag vet ej, att någonting, som hör till sådana nödvändighetsvaror, numera skulle behöva uttagas enligt förfoganderättslagen, och det har väl ändå varit det viktigaste av denna lags olika delar. Vad de övriga beträffar, har det i fråga om vissa av dessa ej varit något skäl, som gjort, att lagen behövt tagas i anspråk.

Men däremot kan jag icke fullständigt gå på samma linje som herr Nilsson i Vibberbo och herr Olsson i Kullenbergstorp, nämligen att lagen i hela dess vidd skulle upphävas. Det är ju möjligt, att det för importen av varor skulle behövas, att fartyg kunna uttagas för detta ändamål, och det är ju lika möjligt, att för den ved, som fortfarande finnes kvar i statens ägo, det behöves vägar och upplagsplatser, som det annars kan bli svårt att få. Finnes lagen, är det troligen lätt att komma till rätta med ägarna, därför att de veta, att eljest användes den, annars kanske det blir svårare. Därför finner jag verkligen, att herr von Sydows reservation är en medelväg, som man utan skada kan gå på. Den lämnar möjlighet att få vad som erfordras för frambringandet av varor, som alstra ljus, kraft eller värme.

Det är av dessa skäl, herr talman, som jag för min del ber att få yrka bifall till herr von Sydows m. fl. reservation i det föreliggande ärendet.

Herr Carlsson i Frosterud: Herr talman! Då utskottet haft att taga ställning i denna fråga, så har det, som herrarna behagade finna, förelegat en verklig provkarta av önskemål och förslag i densamma. Utskottet har då haft att taga hänsyn till de möjligheter, som förelågo för att lösa frågan i ena eller andra riktningen, och utskottet har, som framgår av betänkandet, ansett, att det lämpligaste i förestående situation givetvis är att prolagera lagen enligt Kungl. Maj:ts förslag under ännu ett år framåt. Den kritik, som riktats mot denna prolongering, synes enligt min uppfattning icke vila på något vidare starkt underlag. Vari är det egentligen farhågorna bottna, då man söker uppmåla de faror, som skulle kunna bli en följd av lagens förlängande på ytterligare ett år? Jo, de tyckas huvudsakligen röra sig omkring en misstro, att vid ett eventuellt förestående regeringsskifte det skulle komma en regering, som icke använde förfoganderättslagen med samma försiktighet och varsamhet, som den nuvarande gjort. Det

kan man ej kalla ett reellt underlag. Min uppfattning är, att, vilken regering som än kommer att sitta vid Konungens rådsbord, så kommer den icke att använda denna lag annat än i synnerligen trängande fall, då något för landet synnerligen stort intresse så påfordrar, såsom utskottet framhållit i slutet av sin motivering. Jag skulle i det fallet kunna gå så långt, att jag förutsätter, att om herr Nilsson i Vibberbo mot all förmodan skulle anmodas att bilda den nya ministären, han icke skulle komma att missbruka denna lag. Men då torde man nog få se den »riskregering» som han här talade om.

Ang. fortsatt tillämpning av förfogand-rättslagen.
(Forts.)

Men om man utgår från, att missbruk sålunda icke skola förekomma; vad skulle det vara för olägenheter förenade med prolongerande av lagen för ett års tid, då man inser, att den icke på alla områden kan undvaras? Det är endast herr Nilsson i Vibberbo, som genom sitt avslagsyrkande anser, att lagen skall helt och hållet bort. De andra reservanterna ha gått på den linjen, att lagen skall bibehållas för bränsekommissionens verksamhet. Då synes det mig, att det icke kan vara någon mening i att vidtaga de föreslagna ändringarna, när man icke kan undvara lagen i dess helhet. Det föreligger därvid sålunda icke någon annan risk, än att allmänheten skulle leva under den känslan, som det här påstods, att man har detta damoklessvärd, detta tryck över sig, vilket skulle verka hämmande för näringslivet, att man kunde hysa farhågor för, att denna lag skulle tillämpas i form av ingrepp på näringslivets olika områden. Erfarenheten ger ju emellertid vid handen, att såväl regeringen som allmänheten med glädje sett de lättnader, som man hittills kunnat genomföra på dessa områden, och därför anser jag för min del, att det icke finnes något reellt underlag för de uttalade farhågorna och att man sålunda icke behöver vidtaga en förändring, men att det däremot skulle innebära en stor fara och kunna leda till ekonomisk förlust för statsverket, om man skulle upphäva lagen generellt.

Ur alla dessa synpunkter har jag inom utskottet icke ansett mig kunna intaga någon annan ståndpunkt än för bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat. Men utskottet har sagt, att då utskottet sålunda »tillstyrker riksdagen lämna Kungl. Maj:t det bemyndigande, som lagen innebär, sker det i den förvisningen, att Kungl. Maj:t tillämpar lagen under dess nya giltighetstid med samma varsamhet som under det år, som nu utlöper, och tillser att dess bestämmelser ej komma till användning med mindre detta påkallas av något allmänt intresse av synnerlig vikt.»

Då jag är övertygad om, att, vilken regering som än kommer att fungera under det år, som lagen kommer att gälla, denna regering icke kommer att missbruka lagen, ber jag, herr talman, att under denna förvisning få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindman: Herr talman! Jag har begärt ordet för att yttra ett par ord med anledning av herr justitieministerns uttalande.

Herr statsrådet utbrister: har icke Kungl. Maj:t försiktigt till-

Ang. fortsatt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.

(Forts.)

lämpat denna lag! Jo, det har ingen bestritt. Under den sista tiden vet jag, att den icke varit i tillämpning. Jag har till och med sagt, att den tillämpas icke alls utom beträffande ved. Den tillämpas sålunda så försiktigt, att den icke användes. Den behöves följaktligen icke. Men lika fullt vill Kungl. Maj:t ovillkorligen bibehålla denna lag, som skall skapa irritation och oro på en hel mängd områden ute i landet. Vad tjänar det till att bibehålla den, då Kungl. Maj:t icke tillämpar den? Det finnes ju ingen anledning därtill, så vitt jag kan förstå.

Men sedan gjorde sig herr statsrådet enligt mitt förmenande skyldig till ett försök att här för kammaren måla ut, huru orimligt det var att motionera om lagens borttagande eller inskränkande, därför att man i fjol motionerade på annat sätt. Det skulle vara bra överflödigt av mig att här tala om för herr statsrådet det, som jag är övertygad om, att herr statsrådet vet, nämligen att motionen i fjol måste göras annorlunda, på grund därav, att andra förhållanden då förelågo. I fjol ansåg jag mig vara skyldig att i min motion undantaga brödsäd och socker. Det hade Kungl. Maj:t själv omnämnt i propositionen i fjol. Men varför jag då undantog brödsäd var därför, att staten förbundit sig att inköpa all brödsäd till visst pris av 1919 års skörd, och följaktligen kunde det icke vara tillåtet, att en fri import av brödsäd skulle få äga rum. Därför måste denna undantagas. Men nog vet väl herr statsrådet, att det förbehållet nu icke längre behövs, och Kungl. Maj:t har ju själv vid den urtima riksdagen 1919 framlagt lagförslag, att det skall vara monopol på importen av brödsäd. Det är Kungl. Maj:t:s eget förslag, och det känna vi alla till här i kammaren, att nu behöver man icke använda förfogandelagen på importerad spannmål, därför att det finnes inga andra, som få importera brödsäd än kvarnarna. Vad den saken beträffar tror jag sålunda, att det skulle varit löjligt, om jag talat om undantag för brödsäd, när jag varit med om beslutet rörande propositionen vid 1919 års urtima riksdag.

Sedan säger herr statsrådet: varför talade man icke om veden i fjol? Det beror helt enkelt därpå, att Kungl. Maj:t icke heller talade ett ord om ved i fjol. Kungl. Maj:t ansåg det icke av behovet påkallat, att då fråga bränslekommissionen. Kungl. Maj:t frågade folkhushållningskommissionen, och den sade, att lagen behövdes, att den kunde vara bra att ha. Kungl. Maj:t frågade vidare industrikommissionen i fjol, och industrikommissionen sade, att lagen borde upphöra den 31 januari 1920. Bränslekommissionen tillfrågades aldrig. Men när Kungl. Maj:t nu upptäckt, att bränslekommissionen bör tillfrågas, och bränslekommissionen kommer och säger: vi ha vedlager där och där, och därför anhålla vi, att lagen får fortsätta — då tycker jag, att det är mycket naturligt, att en motionär säger, att lagen bör gälla på det speciella området men i övrigt upphävas.

Men sedan kommer slutligen herr statsrådet med det, som jag förmodar skall vara det stora dråpslaget mot dem, som äro motståndare till hans kära förfogandelag, för att få behålla den och ytterligare ett år låta den hänga över det svenska folket, och det är vad som ligger i

frågan: huru kan man komma och på fri hand kasta fram ett lagförslag på detta sätt, då det icke finnes någon möjlighet att få ett sådant lagförslag utfärdat under den korta tid, som återstår, eller till februari månads utgång? Men kan man verkligen, herr statsråd, kalla detta att på fri hand framkasta ett lagförslag, när reservanterna skrivit av den nu gällande lagen och endast tagit bort vissa områden. Det är ju precis samma lag, fastän den skulle gälla på ett begränsat område. Visserligen vet jag mycket väl, att lagförslaget skall gå till lagrådet, men lagrådet behöver ju icke använda många timmar, för att icke säga minuter, för att behandla ett lagförslag, som är lika med gällande lag, fastän med vissa inskränkningar. Sålunda synes det mig ligga en kolossal överdrift uti, att man söker att skrämma de möjligen vankelmodiga med att säga, att detta går icke, därför att det är tekniskt utförbart att göra på detta sätt.

Ang. fortsatt tillämpning av förfoganderrättslagen.

(Forts.)

Herr statsrådet sade vidare: se så olika motionerna äro! Här säger en, att lagen bör gälla för bränsle i större utsträckning, en annan vill, att den bara skall gälla för upplag av ved, en tredje vill, att lagen skall försvinna helt och hållet. Ja, herr statsråd, men den reservation, som herr von Sydow m. fl. avgivit, täcker ju alla dessa fall. Om kammaren antager herr von Sydows reservation, så har kammaren följaktligen garderat sig mot allt vad som kan ligga i de olika motionerna, både min motion, herrar Westmans och Anderssons motion och även herr Nilssons i Vibberbo reservation — allt detta täckes, om man tar herr von Sydows reservation. Tar man sålunda den, så kan man vara säker på att icke gå mindre långt i bibehållande av lagen på något område än vad någon av motionärerna gjort.

För att emellertid undanröja den farhåga, som herr statsrådet uttalat, att en lag enligt den von Sydowska reservationen icke skulle kunna utfärdas före den 1 mars, ber jag, herr talman, att med frångående av mitt tidigare yrkande i stället få framställa följande förslag. Det kommer att gå ut på, att den gamla lagen skall gälla en månad längre, så att herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet må erhålla den tid, som han nu anser erforderlig för ändamålet. Jag ber sålunda få yrka, att riksdagen, med avslag å den kungl propositionen, ville för sin del besluta, att den nu gällande lagen om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden skall fortfarande gälla till och med den 31 mars 1920 samt att efter den tiden skall gälla den lag om förfogande över viss egendom under utomordentliga av krig föranledda förhållanden, som finnes intagen i herr von Sydows m. fl. reservation.

Herr Månsson i Backa: Herr talman! Jag tror, att vi litet var ha orsak att beklaga oss över de olika kristidsorganisationerna, men det har icke varit någon av dem, som väckt så stor misstämning som den s. k. bränslekommissionen; den har varit den sämsta av alla dessa organisationer. Nu vill jag i detta sammanhang säga, att det

Ang. fortsatt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.
(Forts.)

synes mig vara högst egendomligt, att man från visst reservanthåll tyckes lysa den högsta kärlek till denna så att man ytterligare skall få behålla själva ruttonheten. Jag kan för min ringa del icke förstå denna kärlek. Vore det icke mera skäl att realisera detta konkursbo ju förr dess hellre, helst så radikalt som möjligt, ty man kan vara övertygad om, att den har begått stora misstag. Skulle den komma att fortsätta, tycker jag verkligen, att det vore skäl att gå med på ett avstyrkande av hela utskottsbetänkan.

Men det är en sak, som i detta sammanhang på visat sätt har uppväckt min glädje i någon mån. Då jag hörde justitieministern uttala sig om de här framlagda åsikterna, så tycktes han anse, att om icke regeringens förslag kunde vinna bifall, så borde närmast där-
efter herr Nilssons i Vibberbo förslag ifrågakomma, om jag förstod honom rätt. Det synes mig bevisa, att justitieministern så att säga står på första trappsteget till bondeförbundet, och då får jag verkligen säga, att i så fall blir icke endast jag glad, utan det blir helt visst glädje också i himmelen.

Allt som allt får jag säga, att jag kan icke finna, att jordbrukarnas näringsfrihet skall kunna återvinnas fullt och helt på annat sätt än genom ett fullständigt avstyrkande av utskottets förslag.

Herr Andersson i Knäppinge: Den siste ärade talaren framkastade mot oss reservanter den beskyllningen, att vi varit så förtjusta i bränslekommissionen, att det var av det skälet, som vi agivit en sådan reservation, som vi gjort. Jag vill till hans förnöjelse omtala, att i fråga om graden av vår förtjusning för bränslekommissionen stå vi nog på samma ståndpunkt, både jag och den ärade siste talaren. Ty bränslekommissionen som sådan — jag skall ej ingå på att tala om den något vidare — den har nog hos alla ved- och virkeskonsumenter i vårt land väckt en sådan antipati, att vi med det första möjliga vilja bli av med den.

Men det är en annan sak, som gjort att vi i vår reservation ställt oss på den ståndpunkt vi gjort, och det är, att bränslekommissionen har tills dato förorsakat svenska samhället och staten sådana utgifter och omkostnader, att vi ej vilja fortsätta på den hittills följda vägen och lämna den möjlighet att skapa ännu större förluster för landet, än vad den har gjort. Det är därför vi vilja hålla öppen möjligheten för regeringen och bränslekommissionen att kunna realisera de tillgångar, som ännu finnas kvar, på ett sådant sätt, att det kan bli för staten ekonomiskt fördelaktigast.

Diskussionen har dock tagit en särskild vändning genom herr statsrådets inlägg, om man nu skall betrakta detta såsom verkligen innebärande en hänvisning till att det blir svårt att få fram den Sydovska reservationen så till vida, att det skulle ställa sig omöjligt, att ett lagförslag skulle kunna på så kort tid bli verklighet. Men den svårigheten har, så vitt jag kan förstå, undanröjts genom herr Lindmans senaste yrkande, vilket jag för min del finner vara mycket bättre än avslagsyrkandet är ägnat att utgöra ett medlingsförslag, om det nu verkligen var herr statsrådets mening att icke ett lagförslag kan

bli lag på den korta tid, som återstår för förfoganderättslagens tillvaro. Jag anser således att kammaren bör kunna gå med på just en månads förlängning i det hänseendet och sedan i fortsättningen omfatta den reservation, som vi framlagt. Det är ett medel, så vitt jag kan förstå, att få bort den för hela Sveriges konsumerande och producerande folk förhatliga förfoganderättslagen, att genomdriva en sådan avkortning av dess giltighetstid.

Jag ber därför, mina herrar, att få vädja till så många som möjligt av eder, som i likhet med oss anse sig ha fullt skäl att vara missbelättna med denna lag och därför önska en avskrivning av densamma, att vi förena oss i herr Lindmans sist gjorda yrkande, vilket jag för min del ber att få instämma i.

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet Löfgren: Jag skall be till en början att få säga herr Lindman, att han tydligen har missuppfattat den argumentation, som jag i visst avseende använde i mitt förra anförande. Jag har icke velat klandra herr Lindman därför, att han i fjol ville ha förfoganderättslagen gällande för vissa produkter, nämligen brödsäd och socker, under det han i år icke talar längre om vare sig brödsäd eller socker, utan i sin motion endast håller sig till inhemskt bränsle. Tankegången i min bevisföring var däremot den, att just genom det nyss berörda förhållandet visar det sig, huru svårt det är att vid en viss tidpunkt bedöma de behov, som äro mest trängande under en senare, särskilt när man, som fallet varit både i fjol och i år, har levt under abnorma förhållanden. Ty det är väl ändå obestridligt, att, därest vi i fjol antagit en lag, som hade givit myndigheterna rätt till förfogande över egendom endast i de avseenden, som herr Lindman då ville ha lagreglerade, så hade den lagen icke räckt till för just det aktuella behov, som under den gångna tiden gjort sig gällande, nämligen behovet av bränsle. Denna tankegång var det, som jag gav uttryck åt.

Till herr Månsson vill jag säga, att jag kan nog icke glädja honom med att stå på tröskeln till bondeförbundet. Och jag har icke heller velat påstå, att herr Nilssons i Vibberbo reservation varit bättre än herr von Sydows. Tvärt om skulle jag vilja säga, att den är till sin motivering oklar, vilket man icke kan säga om herr von Sydows reservation. Den förra gäller dessutom rent avslag och innebär således en ännu mera oresonlig ståndpunkt än herr von Sydows. Men vad jag sagt är, att i detta ögonblick har man faktiskt icke annat att välja på än rent avslag på den kungl. propositionen, vilket sålunda är liktydigt med den ståndpunkt, som herr Nilsson i Vibberbo m. fl. intagit, eller också bifall till propositionen. Ty det är icke möjligt att komma fram på den väg, som herr von Sydow m. fl. anvisat. Att ansluta sig till den linjen är detsamma som att i realiteten yrka avslag på lagen.

Nu har herr Lindman velat upphjälpa den där mellanlinjen genom det förslag, som han framkastat i sista stund, att kammaren skulle besluta att prolongera den nu gällande lagen på en månad. Jag vill erinra herr Lindman och kammaren om att, så som jag ser

Ang. fortsatt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.

(Forts.)

saken, så vinner man ingenting med att använda denna utväg. Även om man här fattar ett beslut i den riktning, som herr Lindman nu sist föreslagit, så skall det beslutet gå till sammanjämkning i lagutskottet och återkomma till kamrarna för att sedan gå till lagrådet. Och allt detta medhinner lika litet beträffande det sist gjorda förslaget som beträffande den Sydowska reservationen, innan tiden för den nu gällande lagens giltighet gått till ända. Följaktligen kan jag ej se saken på annat sätt, än att man, vare sig man går den av herr Lindman sist antydda vägen eller följer herr von Sydows reservation, fattar ett beslut, som faktiskt innebär avslag på hela lagen.

Herr Magnusson i Skövde: Jag har begärt ordet för att bemöta ett par uttalanden, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet gjorde i sitt första anförande. Han protesterade emot min uttalade uppfattning, att det var rena bekvämlighetsskäl, som förestavat Kungl. Maj:ts hållning i frågan och yttrade, att det var mycket noggrann undersökning Kungl. Maj:t kommit till det resultatet, att det var nödvändigt att föreslå en förlängning av lagen. Vari består då denna noggranna undersökning? Såvitt av propositionen framgår, består den däri, att Kungl. Maj:t skrivit till vederbörande kommissioner och frågat dem ungefär så: förefinnes för er del något behov av förfoganderättslagens förlängning? Och kommissionerna ha givetvis svarat, att sådant behov icke föreligger så mycket för deras del, men att det i allmänhet med hänsyn till det osäkra läget kan tänkas, att lagen behövs, och på grund av dessa uttalanden har Kungl. Maj:t föreslagit en förlängning av lagens giltighet. Man kan icke neka, att det nog förefaller litet bekvämt att icke i stället gå in på frågan, huruvida man ej i de speciella fall, då lagen skulle behövas, kunde åstadkomma andra och lindrigare bestämmelser, som icke vore så hinderliga för det fria förfogandet som de nuvarande.

Min ärade granne till vänster var inne på frågan om bränslekommissionen. Jag tror icke, att det nu är fråga om att utreda den kommissionens skötsel eller vanskötsel av sitt uppdrag. Men om det gäller en konkursrealisation med så stor brist och så stora tillgångar i boet, som här är förhållandet, får man ändå beakta, att det är vår skyldighet att tillse, att icke realisationen sker alltför hastigt med därav följande stora förluster, utan att man ger sig tid till en förnuftig avveckling, som kan minska förlusterna. Det är därför vi på många håll böjt oss för de skäl, som av Kungl. Maj:t anförts beträffande bränslekommissionen, och jag tror icke, att man med någon som helst rätt kan förebrå oss, att vi så gjort, eller att detta bottnar i någon särskild kärlek till kommissionen ifråga, men jag vill å andra sidan hävda, att detta hänsynstagande icke utgör något skäl att förlänga hela lagen.

Nu har herr justitieministern försökt att skickligt utnyttja den öoverensstämmelse, som till synes råder mellan lagens motståndare, men han skall väl ge oss rätt i, att det i en sak råder fullständig öoverensstämmelse, nämligen däri, att vi vilja så fort som möjligt få bort lagen.

och att vi icke anse verkliga och fullgoda skäl föreligga för att behålla den kvar i full utsträckning under hela den föreslagna tiden. Jag tror icke heller, att vad han anfört, gent emot det i herr von Sydows reservation framställda yrkandet bör vara ägnat att påverka de närvarandes ståndpunkt. För dem, som med farhåga se på denna lag och de möjligheter den kan ge för framtiden åt dem, som vilja hårdare bruka densamma, är det skäl i att under alla förhållanden söka komma till enighet om motstånd så långt som möjligt mot lagen.

Ang. fortsatt tillämpning av förfogande-rättslagen.

(Forts.)

Herr Lindman: Jag kan ej förstå annat än att herr justitieministern sökte skrämma oss med, att om kammaren beslutar i enlighet med mitt yrkande, går det icke att genomföra ett sådant beslut. Jo, herr statsråd, det går visst. Det blir då olika beslut i båda kamrarna, och utskottet har att åstadkomma en sammanjämkning. Vi ha i dag onsdag, och utskottet kan mycket väl hinna behandla ärendet så, att det kan avgöras av kamrarna på fredag. Vad har då lagrådet att göra? Jo, i det lagförslag, varöver Kungl. Maj:t redan hört lagrådet, och i vilket står, att denna lag skall äga fortsatt tillämpning till och med den 28 februari 1921, skall lagrådet ändra datum, nämligen till den 31 mars 1920. Det är en ändring, som lagrådet kan göra på fem minuter och icke behöver föranleda allra minsta huvudbry, ty det är klart, att om lagrådet en gång sagt, att det kan vara med om att lagen gäller ett år, så kan lagrådet vara med om, att den gäller en månad. Det finns sålunda icke något tekniskt hinder för genomförande av det yrkande, jag framställt, inom den tid vi ha oss förelagd.

Herr Olsson i Kollungeröd: Då bifallsyrkandet till den reservation, vari jag instämt, blivit återtaget, ber jag att få återtaga mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till det av herr Hage under överläggningen gjorda yrkandet, 3:o bifall till det av herr Lindman senast framställda yrkandet samt 4:o avslag å Kungl. Maj:ts i ämnet avlätna proposition; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka herr talmannen fann den under 4:o angivna nu hava flertalets mening för sig. Men även härom begärdes votering, i anledning varav och sedan till kontraposition i voteringen om kontraposition antagits den under 3:o angivna propositionen, först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående andra lagutskottets utlåtande nr 10 antager yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts i ämnet avlätna proposition, röstar

Ja;

Ang. fortsatt
tillämpning
av förfogande-
rättslagen.

(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det av herr Lindman under överläggningen senast framställda yrkandet.

Omröstningen enligt denna voteringsproposition utvisade 92 ja mot 84 nej, vadan propositionen för huvudvoteringen erhöi följande av kammaren nu godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställen i utskottets förevarande utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit den av Kungl Maj:t i ämnet avlåtna propositionen.

Huvudvoteringen utföll med 105 ja mot 70 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställen.

§ 5.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 30 april 1918 om fastställande av högsta pris å vissa varor under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 19 juni 1917 med vissa bestämmelser mot oskäligen pris under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 26 april 1918 om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 mars 1917 om förbud i vissa fall mot överlåtelse av fartyg eller andel däri eller upplåtelse av fartyg, så ock mot förvärf av aktie i aktiebolag, som äger fartyg eller andel däri m. m.

§ 6.

Herr statsrådet *Nilson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 119, angående bestridande av ökade kostnader för färdigställandet av pansarbåtarna Gustaf V och Drottning Victoria;

nr 112, angående uppförande av ny överläkarbostad vid Göteborgs hospital;

nr 113, angående inköp för telegrafverkets räkning av viss tomt i Strömsunds municipalsamhälle m. m.;

nr 114, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 14 juni 1917 angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riks försäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete;

nr 115, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter; och

nr 117, angående årligt understöd åt förre extra polismannen K. G. W. Säreholms änka Edla Jenny Säreholm m. fl.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 7.

Föredrogs andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av statsbidrag till uppförande av byggnader för folkskoleväsendet i riket.

Utskottets hemställan bifölls; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 8.

Vid nu skedd föredragning av andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om verkställande av viss statistisk undersökning angående innehav av motbok för inköp av rusdrycker, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Härefter föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av andra stycket av slutbestämmelserna i lagen den 19 juni 1917 angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till rearbete i Sverige; och yttrade därvid

Herr Carlström: Herr talman, mina herrar! Jag har inte begärt ordet i denna fråga, därför att jag ämnar gå in på sakfrågan. Det är nämligen i det fallet säkerligen en god mening, som det här lagförslaget avser. Det är blott en sak, som jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på, och det är lagtextens form i den här förevarande frågan. Jag tror, att det kanske inte är många av kammarens ledamöter, som läst vare sig propositionen eller betänkandet. Jag skall därför be att få läsa upp den här föreslagna paragrafen, såsom den är avfattad:

»Från utfärdandet av denna lag tills vidare intill utgången av år 1922 skall i fråga om lappars bosättning å kronojord inom lappmarkerna och renbetesfjällen i Jämtlands län gälla, förutom vad särskilda författningar innehålla om bosättning å kronomark, *att tillstånd till uppförande av boningshus med eller utan någon därmed sammanhängande, på eget äventyr för åverkan av renar upptagen odling jämte ladugård må beviljas av Konungen, som därvid i varje särskilt fall prövar, på vilken plats och i vad mån anläggningen må äga rum.*»

Jag frågar verkligen, om det finnes någon här i kammaren, som förmår knäcka vad den här paragrafen vill, vare sig i första, andra eller tredje läsningen. Det synes, som om den avfattning paragrafen har, vore hart när obegriplig. Efter ett längre studerande av frågan kan man verkligen få en aning om paragrafens innehåll, men det är ganska svårt, och jag hemställer, att pressreferenterna i det här fallet ville taga kännedom om huru lagen är avfattad, för att landet skall få en aning om det sätt, på vilket man kan skriva lagtext år 1920.

Man skulle kunna förstå lagen, om den haft följande lydelse: »Att tillstånd till uppförande av boningshus och ladugård med eller utan någon därmed sammanhängande odling må i varje särskilt fall beviljas av Konungen, som äger pröva, på vilken plats och i vad mån anläggningen må äga rum; dock att åverkan av renar å sådan anläggning kommer på innehavarens egen risk.» Om avfattningen varit sådan, hade det varit ganska lätt för kammarens ledamöter att sätta sig in i vad frågan gällde. Jag har nu, som kammarens ledamöter behagade erinra sig, väckt motion i år i vilken jag hemställer om utredning för åstadkommande av en så klar och tydlig lagtext som möjligt, för att menige man skulle kunna förstå densamma; och jag vill blott härmed få ett belägg på, hur man verkligen kan avfatta lagtext, så att det icke blir någon mening uti densamma. Jag skulle kanhända yrkat, att utlåtandet återförvisats till lagutskottet, men då jag vet, att lagutskottet naturligtvis kommer att svara, att denna paragraf har samma avfattning som paragrafen hade i 1917 års lag, endast med förändring av 1920 till 1922 och sålunda kommer att skylla på att man icke vill göra någon förändring, därför att lagparagrafen har samma avfattning som då, så är det till ingen nytta.

Jag vill sålunda med detta endast fästa kammarens uppmärksamhet på att den fråga jag väckt verkligen har fog för sig, ty det kan icke finnas någon mening i att man i fortsättningen håller på en sådan lagtext, som det icke är gott för någon människa att begripa.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Å föredragningslistan fanns härpå upptaget statsutskottets utlåtande. nr 6, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1921 sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr vice talmannen som yttrade: Herr talman! Jag tager mig friheten hemställa, att kammaren måtte medgiva, att vid föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 6 för varje punkt allenast kantrubrikerna uppläsas och att utskottets hemställan föredrages endast, därest yrkande därom framställes.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11, angående bidrag för anläggning eller förbättring av vägar m. m. *Ang. bidrag för anläggning eller förbättring av vägar m. m.*

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 8 av sjätte huvudtiteln föreslagit riksdagen att till bidrag för anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar på extra stat för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 4,500,000 kronor.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehäft åtskilliga inom riksdagen i ämnet väckta motioner.

Sälunda hade uti två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 85, av herr *S. M. Petterson m. fl.*, och den andra inom andra kammaren, nr 167, av herr *Nilsson i Landeryd m. fl.*, hemställts, att riksdagen måtte besluta att till bidrag för anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar på extra stat för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 7,000,000 kronor.

Vidare hade i följande inom andra kammaren väckta motioner föreslagits, att ifrågavarande anslag måtte bestämmas till nedan angivna belopp nämligen:

av herr *Vennerström*, motionen nr 10, herr *Olsson* i Kollungeröd, motionen nr 38, samt herrar *Carlsson* i Solberga och *Svensson* i Bettingetorp, motionen nr 61, till 5,500,000 kronor ävensom av herr *C. Olsson* i Berg *m. fl.*, motionen nr 230, till 9,000,000 kronor.

Ang. bidrag
för anläggning
eller förbättring
av vägar
m. m.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och ovanberörda i ämnet väckta motioner, måtte till bidrag för anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar på extra stat för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Såsom framgår av det föreliggande utlåtandet har statsutskottet föreslagit en höjning av det anslag, som Kungl. Maj:t begär för ifrågavarande ändamål ifrån 4 $\frac{1}{2}$ till 5 miljoner kronor.

Jag har emellertid väckt en motion i denna fråga, som gick ut på att anslaget borde höjas till 7 miljoner kronor och skall i anledning därav be att få yttra några ord.

Såsom framgår av utlåtandet, har statsutskottet vid behandlingen av ärendet varit enigt beträffande det förslag, vartill utskottet kommit, men jag vet emellertid av meddelanden under hand, att man inom utskottet haft olika meningar om detta förslag och om det belopp, som borde beviljas, men att de, som ansågo, att ett ännu högre belopp borde beviljas för detta ändamål, gingo med på det föreliggande förslaget, därför att man å motsatta sidan eljest ville stanna vid Kungl. Maj:ts förslag. Jag förstår mycket väl detta och har ingenting att erinra mot deras åtgöranden, som varit med i denna kompromiss, men då man vet, att en kompromiss verkligen föreligger, så kan det icke anses olämpligt, att den, som icke varit med om frågans behandling i utskottet, önskar yttra några ord i detta sammanhang.

Jag vill erinra om — vilket också framgår av motionen — att den balans, som förefanns den 1 januari 1920, uppgick till icke mindre än 19.075,000 kronor. Man har från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen begärt, att anslaget för 1921 borde sättas till 5 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, och detta motiveras från det hållet med att man hade behövt ännu större anslag, men att man icke anser sig kunna fordra mer för 1921.

Jag vill erinra om att från 1914—1918 har anslaget visserligen höjts från 1,750,000 till 3,500,000 kronor, men denna höjning var, åtminstone så vitt jag vet, beroende därpå att man ansåg, att anslaget borde höjas för att möjliggöra sänkning av den balans som förefanns, och sålunda för att i största möjliga grad tillgodose behovet på detta område. Nu har emellertid under denna tid arbetskostnaderna ökats i så väsentlig grad, att såväl den stegring, som detta anslag undergått under nämnda tid som till och med det anslag, som nu föreslås, icke kunna anses motsvara mer än den ökning i arbetskostnaderna, som skett under samma tid; och man kan sålunda icke påräkna, att i händelse riksdagen icke beviljar mer än 5 miljoner kronor, någon minskning i balansen skall kunna ske, utan densamma kommer att stå kvar. När man då vet, vilket

trängande behov det är för vissa delar av landet att verkligen få vägbyggnader utförda så snart som möjligt och att även de vägförbättringar, som behövas, komma att genomföras så fort ske kan förstår man nödvändigheten av att det göres någon ändring i detta och att större anslag beviljas.

*Ang. bidrag
för anläggning
eller förbät-
ring av vägar
m. m.
(Forts.)*

Jag kan som exempel på det oeffterättighetstillstånd, som råder, nämna att jag känner till en ort, där det finnes ett stort industrisamhälle jämte järnvägsstation som existerat i många år. Förbi detta industrisamhälle rinner ett större vattendrag, och en kilometer från industriorten, andra sidan vattendraget går en av länets största allmänna vägar. Ehuru undersökning för flera år sedan skett, rörande omläggning av en ny väg från denna allmänna väg över vattendraget fram till stationen, har det ännu ej lyckats att få anslag härtill. Det har icke funnits en allmän väg till detta industrisamhälle, trots att det ligger i södra Sverige, förrän ortsbefolkningen på egen bekostnad iståndsatt en gammal bygdeväg som sedermera övertagits av vägstyrelsen. På det sättet har det lyckats att få en allmän väg från annat håll fram till platsen, men en bro över vattendraget har det som sagt icke ännu varit möjligt att få av allmänna medel, trots att det är många år sedan undersökningen skedde. Det är givet, att i fall utsikter funnes, att i en snar framtid minskning i arbetskostnaderna skulle inträda, då borde man spara för närvarande och avbida tiden beträffande vägbyggnader. Men jag är för min del alldeles övertygad om att, så vitt icke en särskild katastrof inträffar på industriens område, arbetslösheten icke i väsentlig grad komma att minskas utan bliva kvarstående ungefär vid nuvarande höjd en lång tid framåt. Det går under sådana förhållanden icke an att skjuta på denna fråga alltför länge.

Nu förstår jag mycket väl, att det inom vissa orter i landet icke förefinnes så stort behov av anslag för vägbyggnader, därför att behovet av vägar är väl tillgodosett såsom å slättbygder och tätbefolkade bygder i allmänhet. Men jag vill hemställa till representanterna även för sådana orter, att de behjarta behovet från andra orter, som äro sämre tillgodosedda, och det är verkligen ett trängande behov, att något kraftigare göres, än vad här föreslås.

Jag vill icke upptaga kammarens tid längre, utan ber att med dessa ord få yrka bifall till den av mig m. fl. inom denna kammare väckta motionen.

Herr *Jonsson* i Hökhult instämde häruti.

Herr *Wiklund* i Brattfors: Herr talman, mina herrar! Det är en känd sak, att behovet av förbättrade kommunikationer gör sig starkt gällande i stora delar av landet. I all synnerhet är detta förhållandet i Norrland, med dess stora vidder och med den jämförelse-

Ang. bidrag
för anläggning
eller förbät-
ring av vägar
m. m.
(Forts.)

vis ringa utveckling, som järnvägsnätet där tagit. Det är också lätt att konstatera, med vilken offervillighet, som väghållningsdistrikten söka åstadkomma den andel i kostnaderna för utveckling av landsvägsnätet, som på dem belöpa, men det är lika lätt att konstatera, att vägbyggnaderna icke kunna fortgå i det tempo, som väghållningsdistrikten själva förmå åstadkomma, beroende därpå att statsbidrag icke kan erhållas inom en rimlig tid. Det inträffar ju ofta, att det dröjer fem à tio år sedan en vägbyggnad beslutits och utslag fallit hos Konungens befallningshavande, innan första delen av statsbidraget kan erhållas och sålunda vägbyggnaden kan påbörjas och det dröjer oftast ännu längre tid, innan vägbyggnadsföretaget, såvida det har någon större omfattning, kan bliva fullbordat. Vilken olägenhet detta medför för väghållningsdistrikten och för den befolkning, till vilkas gagn vägarna byggas, är ju lätt att förstå för var och en, som aldrig så litet sysselsatt sig med hithörande frågor.

Det hade under sådana förhållanden givetvis varit önskvärt att något större anslag kunnat beviljas än som kommit till synes i utskottets föreliggande förslag. Och detta så mycket hellre, som en begränsning av ifrågavarande anslag skedde vid föregående års riksdag, varför ett högre anslag än det nu föreslagna kunde utgjort en lämplig kompensation för den begränsning, som då företogs.

När emellertid detta ärende behandlades inom utskottet, visade det sig, att det stora flertalet av utskottets medlemmar icke vore villiga att gå utöver vad avdelningen föreslagit, nämligen 5 miljoner kronor. Ett där framställt yrkande, att anslaget skulle höjas till $5\frac{1}{2}$ miljoner kronor, gav anledning till att just majoriteten av utskottsmedlemmarna ansåg sig oförhindrad att frångå vad avdelningen eljest preliminärt föreslagit och återfalla på Kungl. Maj:ts förslag om $4\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Givet är, att det varit en viss risk att då ställa sig på en annan sida än den utskottet förut kommit till, emedan man då kunnat riskera, att även den halva miljon, vartill avdelningen kommit vid sitt förslag om förhöjning av den summa, Kungl. Maj:t föreslagit, icke beviljats av utskottet. Man ansåg sig därför nödsakad att ena sig om vad som nu utgör utskottets enhälliga hemställan.

Ehuru jag alltså för min del gärna skulle sett, att ett högre anslag beviljats än det som här kommit till synes, anser jag mig likväl bunden av kompromissen inom utskottet. Hade utskottet framkommit med förslag om ett högre belopp, är det ganska säkert, att första kammarens redan nu fattade beslut avsett ett anslag av $4\frac{1}{2}$ i stället för 5 miljoner kronor. Jag anser mig därför pliktig att på angivna grunder yrka bifall till statsutskottets föreliggande förslag på denna punkt.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Det hade kanske efter den siste talarens anförande varit onödigt att yttra sig, men jag skall i alla fall be att få säga några ord.

Jag vill ingalunda bestrida, att ett verkligt behov föreligger att få ökade anslag för vägbyggnadsändamål. När man ser på den ba-

lans av oavgjorda ansökningar om anslag till byggvägar, som förefinnes hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, måste man ju säga att behov och stort behov föreligger att erhålla ökade anslag för lättande av denna balans. Jag vet av erfarenhet från min egen bygd, att man fått vänta ända till åtta à tio års tid på anslag till begärda vägbyggnader.

Ang. bidrag
för anläggning
eller förbättring
av vägar
m. m.
(Forts.)

Detta är den ena sidan av saken. Den andra sidan är den, att man även får taga i betraktande den omständigheten, att statskassan är hårt ansträngd. När jag då ser hurusom ifrågavarande anslag ökas år från år, kan jag för min del icke finna annat än att riksdagen har varit tämligen givmild gent emot berörda ändamål. 1914 uppgick sålunda anslaget till 1,750,000 kronor, innevarande år till 3,500,000 kronor, och nu vill utskottsförslaget sätta det till 5,000,000 kronor, sålunda höja anslaget med icke mindre än 1,500,000 kronor.

Det är icke riktigt som den siste talaren upplyste, att när frågan behandlades inom utskottet, den övervägande delen av dess medlemmar ville stanna vid Kungl. Maj:ts förslag. Inom den avdelning av utskottet, som först behandlade frågan, fanns nog egentligen icke mera än en enda ledamot, som ställde sig sympatisk till motionärernas framställning. Vi ansågo emellertid, vi andra, att någon höjning borde ske och därför ingicks kompromiss om att, för den händelse det icke bleve reservation mot utskottets förslag, gå med på fem miljoner kronor. Det var dock med mycket stor självövertvinelse, som flertalet av utskottets ledamöter gingo med på denna förhöjning.

Jag kan för min del icke förstå annat än att om man får fem miljoner kronor i år och sedan har att tänka sig en förhöjning även under kommande år — och sista etappen på vägen är ju icke uppnådd ännu i fråga om anslag för vägbyggnadsändamål — bygderna ha all anledning att känna sig belåtna. Jag själv är ju som sagt från en sådan bygd, där det förefinns ett stort behov att få hjälp till vägbyggnader. Vi ha där under de senare åren offrat stora belopp för byggvägar, vi ha lånat betydande summor i avvaktan på Kungl. Maj:ts anslag i detta avseende, vi ha lånat i förhoppning om att få anslag beviljade och vi ha sålunda satt i gång stora vägföretag innan dylika anslag beviljats. Jag vet att förhållandet är liknande på många andra orter.

När nu första kammaren bifallit utskottets hemställan, ville jag vädja till andra kammaren att göra på samma sätt. Här är ju dock en överenskommelse träffad om att man skulle stanna vid det föreslagna beloppet. Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Jag ber att få säga, att det verkligen är med en viss beklämning som man läser denna punkt i utskottets förslag. Det är förvånande, att statsutskottet med kännedom om de stora behoven på förevarande område kunnat framlägga ett förslag sådant som detta.

Ang. bidrag
för anläggning
eller förbättring
av vägar
m. m.

(Forts.)

Vi veta alla, att förbättrade kommunikationer på landsbygden äro den främsta, på många håll kanske till och med den enda hävstången och förutsättningen för en framgångsrik jordbrukskultur och den enda möjligheten att bereda landsbygdens befolkning utsikter att arbeta sig fram och existera.

Här har utskottet velat visa sin generositet genom att ställa det anslag, som nu föreligger, mot bakgrunden av det anslag, som beviljades 1914. Men samtidigt underlåter man att tala om den ökning, som skett sedan 1914 beträffande ansökningar em anslag för ifrågavarande ändamål. De anslag, som här begäras grunda sig på utslag av vederbörande Konungens befallningshavande, som i allmänhet dömt dessa vägar att byggas såsom varande för den allmänna samfärdseln nyttiga och nödiga. År 1915 förelägo ansökningar, som representerade ett belopp av något över 13,000,000 kronor, fördelade på 308 ansökningar. I år föreligga ansökningar, som representera en kostnad av nära 20,000,000 kronor, och antalet av dessa ansökningar utgör icke mindre än 533 stycken.

Då man nu, som herr Nilsson i Landeryd påpekade, vet, att den ökning som här föreslagits, icke täcker mycket mer än de ökade arbetskostnaderna för vägbyggnaderna, är det alldeles uppenbart, att man icke har ringaste möjligheter att tillgodose de behov, som framgå av det ökade antal ansökningar. Jag har också i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjort mig underrättad om att man där anser läget nästan tröstlöst; man vet knappast var man skall börja eller sluta, när det gäller att bevilja anslag till vägbyggnader.

Jag skall bara nämna hur ökningen av dessa ansökningar om statsbidrag fortgått under de senaste åren. Som jag nämnde förelägo år 1915 308 ansökningar, år 1916 utgjorde antalet 334, år 1917 378, år 1918 419, år 1919 436 och år 1920 533. Alltså har ju här antalet ansökningar på fem år ökets med omkring 40 %. Då nu, som sagt, det belopp som här föreslås att ställas till förfogande för vägbyggnadsändamål, icke mer än ungefär täcker de ökade vägbyggnadskostnaderna, är det ju tydligt, att ställningen är alldeles ohållbar och att här måste tagas ett ganska djupt grepp för att bringa reda i förhållandena och komma dem till hjälp, som begärt anslag. Man måste komma ihåg att Konungens befallningshavande i de olika länen dömt dessa vägar att utföras på grund av att de äro nödiga och behjärtansvärda, och då kunna ju vederbörande väghållningskyldige nästan göra *anspråk* på att få anslag inom rimlig tid.

Det är ju förresten rätt egendomligt med denna knapphet i anslagen, när man tänker på att här bildats en institution, som heter Svenska vägföreningen, och som skall arbeta på förbättrade landsvägskommunikationer och förbättrade vägförhållanden i vårt land. Ofta gör ju också vederbörande Konungens befallningshavande en viss propagande åtminstone så till vida att man stöter på vederbörande väghållningsdistrikt för att få detsamma att vidtaga åtgärder till förbättring av vägväsendet. Då är det väl icke rimligt, att riksdagen i en fråga, som har så stor vital betydelse för hela landets utveckling, skall ställa sig så likgiltig, som stats-

utskottet här gjort, att döma av dess förslag i denna punkt. Trots att första kammaren redan bifallit utskottets förslag, borde väl åtminstone denna kammare visa, att man här har en annan blick för denna frågas betydelse. Jag tror man kan vara överens om, att detta är för landsbygden en av de mest betydelsefulla frågorna, när det gäller att bereda möjlighet för dess förkovran, dess kulturella uppsving och dess framåtskridande.

*Ang. bidrag
för anläggning
eller förbättring
av vägar
m. m.
(Forts.)*

Det har väckts en motion av herr Olsson i Berg m. fl., och denna motion går till och med längre än herr Nilsson i Landeryd gjort. I denna motion yrkas, att riksdagen i år måtte bevilja ett anslag av 9,000,000 kronor till vägbyggnader. Det är icke tu tal om att det behov, som föreligger fullt motiverar detta yrkande, ty vi skola komma ihåg, att dessa 533 ansökningar, som föreligga i år, ingalunda utgöra kulmen, utan man får nog vara beredd på att — därest man verkligen skall göra något, som skall reda upp förhållandena — få anslå vida högre belopp, än de som herr Olsson föreslagit i sin motion.

För att emellertid icke åstadkomma alltför stor söndring, skall jag ähuru jag livligt sympatiserar med herr Olssons motion, be att få förena mig med det yrkande, som gjorts av herr Nilsson i Landeryd, nämligen om bifall till hans motion, vari yrkas ett anslag om 7,000,000 kronor. Detta yrkande anser jag ha synnerligen stort fog för sig i den situation, som nu föreligger.

Herr vice talmannen, som under herr Olssons i Broberg anförande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, gav härpå ordet till

Herr Norman, som yttrade: Herr vice talman! Samtliga talare här ha framhållit behovet av ökade anslag för vägbyggnader. Till och med herr Eriksson i Grängesberg, som ju närmast står som motståndare till ökade anslag, yttrade i sitt anförande, att han icke ville bestrida behovet av större anslag till dessa vägbyggnader, och samtliga föregående talare hava också kraftigt motiverat detta. En kraftig motivering har också anförts i de väckta motionerna; särskilt vill jag peka på de siffror, som till belysande av läget intagits i den av herr Olsson i Berg väckta motionen, vilken även jag undertecknat.

Det har ju förut redogjorts för frågans behandling inom statsutskottet. Det höjdes där många röster för att, därest det förslag, som kommit från avdelningen, nämligen om en höjning från 4,500,000 kronor, som Kungl. Maj:t begärt, till 5,000,000 kronor, icke blev enhälligt taget av statsutskottet, så komme en mångfald reservanter att återfalla på Kungl. Maj:ts äskande. Jag tillät mig för min del att i statsutskottet yrka på ett högre anslag med den motivering, som återfinnes särskilt i den av herr Olsson i Berg m. fl. väckta motionen, men lyckades icke få resonans för denna ståndpunkt.

Det gick heller icke att få någon ytterligare höjning utöver vad utskottsavdelningen kommit till, och det förklarades, att man kommit till denna höjning upp till 5,000,000 kronor på grund av en kompromiss. Jag hade det oaktat för avsikt att vid utskottets slutbehandling

Ang. bidrag
för anläggning
eller förbät-
ring av vägar
m. m.
(Forts.)

reservera mig till förmån för ett högre anslag, men det visade sig då, att det i så fall antagligen blivit flera reservationer för Kungl. Maj:ts förslag än för ett högre anslag, och det föreföll mig då bättre att även jag anslöt mig till kompromissen. Jag ansåg, att en fågel i handen vore att föredraga framför tio i skogen d. v. s. att det vore bättre att få ett enhälligt statsutskott, som tillstyrkte en halv miljons ökning, än att gå i det ovissa, så att man kanske fått majoritet för Kungl. Maj:ts förslag på 4,500,000 kronor.

På grund av denna kompromiss, som utskottet enade sig om, är jag givetvis förhindrad att göra något yrkande ifråga om ett högre belopp, och jag måste med smärta säga, att jag känner mig bunden för kompromissen ehuru de skäl, som tala för ett högre belopp, synas så starka, att jag mer än gärna skulle velat förena mig med dem, som önska ett högre anslag, vilket jag för min del finner synnerligen berättigat.

Vidare anförde

Herr T o r g é n: Herr talman! Den indirekta inkomsten är mången gång den säkraste, och någon säkrare möjlighet att åstadkomma dylika inkomster än att bryta bygd och skaffa möjlighet för folk att komma fram, kan väl knappast tänkas. Nu talar man i denna kammare om den stora höjning, som här föreslagits, men glömmer, att man i fjol satte ned anslaget, varigenom det realiter icke blir någon höjning alls. Jämför man den lilla höjningen av en halv miljon i år med mängden av ansökningar, som fått ligga kvar på grund av sänkningen i fjol, så är det ingen ökning att räkna med. Och jämför man den nu föreslagna höjningen av anslaget med de höjda arbetsomkostnaderna och penningvärdets fall, tycker jag för min del, att det icke är fullt korrekt att tala om en ökning av detta anslag.

För deras vidkommande, som bo däruppe i norr, är det också en annan sak, som borde komma fram här. En höjning av detta anslag medför möjlighet för dem att få vägar av den vägtyp det här gäller, nämligen den vanliga vägtypen. Som det nu är, få de väghållningsdistrikt, som aldrig haft vägar förut, nöja sig med att bygga vägar av den enklare vägtypen, vilket är detsamma som att bygga med förlust, ty den sortens vägar betraktar jag mera som ett provisorium. Vi få emellertid finna oss i att bygga våra vägar med ett anslag av 750,000 kronor hellre än att alldeles bli utan.

Vi ha nu också ett statsanslag på 400,000 kronor att fördela på de fyra norrländska länen. Jag vill emellertid säga, att endast i Jämtland finnas så många ansökningar inne om bidrag från detta anslag, att vi icke kunna tänka på att nya ansökningar skola kunna beviljas inom de närmaste tio åren.

Det finnes så många skäl, som tala för en ökning av detta anslag, att jag tror, att den kompromiss, som gjorts, och som nog tager mera sikte på kompromissens resultat än på nyttan av det anslag, som begäres, borde man här icke taga hänsyn till. Det förslag, som fram-

lagts av herr Nilsson i Landeryd ställer sig visst icke utanför möjligheternas område utan visar sig helt säkert äga rimliga proportioner, då man jämför det med ökningen på alla områden.

Jag ber för min del att få yrka bifall till herr Nilssons i Landeryd yrkande.

*Ang. bidrag
för anläggning
eller förbättring
av vägar
m. m.
(Forts.)*

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingarna, yttrade:

Herr Öberg: Herr talman, mina herrar! Alla äro vi ense därom, att vi ha ett stort behov av flera och bättre vägar, än vi för närvarande ha och detta i all synnerhet beträffande Norrland, ty där äro vi med de stora avstånd, som där äro till finnandes, och med de många mil, vi där ha att kämpa emot, ännu mera i behov av förbättrade kommunikationsmedel, än man är i andra orter. Då vi sålunda tyckas vara ense därom, att vi äro i starkt behov av flera och bättre vägar, än vi för närvarande ha, synes det mig, att det borde vara följdriktigt, om vi också kunde ena oss om att utanordna mera medel, större hjälp ifrån statskassan, för att avhjälpa den stora brist, som sålunda förefinnes, och då jag representerar en norrländsk trakt, som har stort behov av mera vägar och lider mycket genom bristen på allmänna vägar, känner jag för min del stort behov att söka medverka till att det yrkande måtte bifallas, som i form av motion burits fram av herr Nilsson i Landeryd m. fl. och som avser, att åstadkomma större tillgång på medel och därigenom möjlighet att fortare avhjälpa denna brist, som så ofta här påtalats.

Nu har det av en ärad ledamot av statsutskottet sagts, att då utskottets förslag om en höjning av detta anslag från fyra och en halv miljoner till fem miljoner av honom ansågs vara ganska givmilt, borde vi av sådan anledning känna oss tillfreds. Jag för min del kan emellertid icke anse ett statsanslag på fem miljoner såsom givmilt tillmätt, om man jämför denna summa med det behov, som förefinnes, och med den tunga, som har pålagts en del vägunderhållningsskyldiga, ty, jämför man vägbehovet och vägtungan med statsanslaget, finner man enligt min uppfattning det senare vara oproportionerligt lågt. Detta förhållande kan nu i någon mån förbättras genom bifall till herr Nilssons förslag.

Emellertid, herr talman, har jag icke begärt ordet huvudsakligast för att uttala, vad jag redan hunnit säga, utan jag har begärt ordet för att få tillfälle att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet rikta ett spörsmål eller med andra ord en vördsam önskan, nämligen att herr statsrådet ville låta sig angeläget vara, att så fort som görligt är, få en förändring till det bättre av nu gällande väglagstiftning, ty, som bekant, är den nuvarande väglagstiftningen av sådan beskaffenhet, att den verkar mycket ojämn och tung. Detta har ju riksdagen insett och behjärtat, då den på sin tid begärde hos Kungl. Maj:t, att en undersökning härom skulle igångsättas och även eventuellt förslag framläggas, vilket hade till följd, att en vägkommission tillsattes. Denna

Ang. bidrag
för anläggning
eller förbättring
av vägar
m. m.

(Forts.)

vägkommission har nu, som bekant, i stort sett avslutat sitt arbete och avlämnat förslag om revision av den s. k. väglagen till Kungl. Maj:t. Nu ha vi i åtskilliga år gått och väntat på åtgärder från Kungl. Maj:ts sida, på det att denna revision skulle bli förverkligad och den ojämna bördan, vars tryck för många, särskilt i de norrländska bygderna, blir fullkomligt olidligt, skulle jämnare fördelas. Då jag livligt känner, huru nödvändigt det är, att på ett eller annat sätt — jag vill nu icke säga *huru*, det skall ske, men jag vågar säga, att på ett eller annat sätt måste det ske — denna revision fullföljes och blir föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens synnerliga uppmärksamhet, så har jag vid detta tillfälle ansett det behöfligt och lämpligt, att hos herr statsrådet anhålla, att åtgärder i meromnämnda syfte fortast möjligt vidtoges. Ty det är så med vår nu gällande lagstiftning i fråga om byggnad och underhåll av vägar på landet, att det praktiskt taget många gånger verkar så, att under det att en väghållare så att säga befrias ifrån något egentligt vägunderhåll, får den andre väghållaren ett tungt och drygt onus. Den ene befrias nära nog fullständigt från vägunderhåll, därigenom att han får sin väg på god mark och i närheten av grustag, under det att en annan blir hårt betungad, genom att få sitt vägs-kift på en sådan mark och på ett sådant avstånd från grustag, att det är ytterst svårt för honom att fullgöra de åligganden, som det allmänna sålunda har pålagt honom. Jag känner exempel från den senaste vägdelningen som skedde i min hembygd, på att en del väglottsägare fingo sig pålagda en sådan tyngd, att de mer än en gång gjorde sig den frågan: »Hur skall det bli möjligt för mig att fullgöra, vad jag nu blivit ålagd?» Då man jämför den tyngd, som sålunda lagts på en väghållare, med den mindre tyngd, som en annan fått, då har jag, herr talman och mina herrar, ett stort behov av att ännu en gång till herr statsrådet och chefen för civildepartementet rikta en vördsam önskan, att han snarast måtte vilja avhjälpa den nu rådande orättvisan.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Holmquist: Herr talman, mina herrar! Den senaste ärade talaren i den debatt, som här utspunnit sig, har alldeles särskilt riktat sig till mig i min egenskap av chef för civildepartementet i en fråga, rörande revision av nu gällande väglag. Jag behöver knappast underrätta vare sig den ärade talaren eller de övriga närvarande ledamöterna därom, att den tid, under vilken jag innehaft denna min ställning, varit mycket kort och att det knappast kan ifrågasättas, att jag under den tiden skulle kunnat fatta ställning till den högst betydande frågan om en omorganisation av det svenska vägväsendet. Men om denna tid varit kort, har den tid, jag varit landshövding, varit så mycket längre, och under den tiden har jag fått fullkomligt samma uppfattning, som den siste ärade talaren om att det är en för våra svenska förhållanden fullkomligt vital angelägenhet, att en ny väglag kommer till stånd.

Det har ju hittills ålegat ett annat departement, att taga denna fråga om hand. Sedan det nya kommunikationsdepartementet trätt

i verksamhet, kommer ju den nye kommunikationsministern att däråt få ägna sitt arbete, men jag är fullkomligt övertygad om att vem som än kommer att bekläda den ställning, jag nu för en kort tid inliger, måste han ovillkorligen låta sig angeläget vara, att tillmötesgå de synpunkter, den sista ärade talaren uttalade, och jag skall naturligtvis i den ringa mån, på mig kan ankomma, åt dem ägna den uppmärksamhet, jag kan ifrågasättas kunna skänka åt dem.

*Ang. bidrag
för anläggning
eller förbät-
ring av vägar
m. m.
(Forts.)*

Då jag nu emellertid har ordet, vill jag ha sagt, att då jag talar om det här föreliggande anslaget, är det min bestämda känsla, att detta är ett mycket litet anslag för det stora syfte, det avser att fylla, och jag är fullkomligt på det klara med att man, för att på ett tillfredsställande sätt kunna tillgodose dessa ändamål, måste taga helt andra tag än som, även om man bifaller denna punkt i utlåtandet, nu ifrågasättes. Jag ber också herrarna vara fullt övertygade om att jag som departementschef haft denna synpunkt tydlig och klar för mig, men vi leva nu under ekonomiska förhållanden som äro sådana, att vad man önskar ofta måste skrinläggas till följd av de ekonomiska svårigheter, som resa sig mot ett förverkligande, och jag vill bestämt ha sagt, att det är från min synpunkt sett utslutande rent budgetära förhållanden, som gjort, att detta anslag i den huvudtitel, jag här företräder, blivit upptaget med det jämförelsevis blygsamma belopp, som skett.

Jag är naturligtvis under sådana förhållanden mycket glad över om riksdagen kan i viss mån tillmötesgå en annan uppfattning om detta anslags betydelse, och följaktligen vidtaga en höjning, och det är alldeles klart, att med de synpunkter, jag här uttalat, jag ur synpunkten av tillgodoseendet av rikets vägbyggnad ovillkorligen skulle önska högre anslag. Jag tror emellertid efter de yttranden, som här förekommit, och då det synes vara ett kompromissförslag mellan å ena sidan dem, som vilja göra någonting för att förbättra vårt vägväsende, och å andra sidan dem, som sett frågan ur rent budgetära synpunkter, att utskottets förslag torde vara det, som under nu föreliggande förhållanden har de största chanserna att tillvinna sig riksdagens bifall, och därför skulle jag för min ringa del gärna se, att utskottets utlåtande i den form, det nu föreligger, bleve kammarens beslut.

Herr Olsson i Kollungeröd: Herr talman, mina herrar! Må det tillåtas mig att i denna fråga säga ett par ord.

Jag har i min motion hemställt om ett anslag på fem och en halv miljoner kronor. Jag förstär lika väl som de övriga talare, som här dels motionerat om, dels yrkat på högre anslag, att det mycket väl behövdes ett sådant högre anslag, men jag kan också förstå, att det i många fall är svårt att åstadkomma, vad man anser erforderligt.

Anj. bidrag
för anläggning
eller förbät-
ring av vägar
m. m.
(Forts.)

Jag är emellertid tacksam emot statsutskottet för att det tagit någon hänsyn till dessa framställningar och för att en höjning gjorts med en halv miljon. Jag är också tacksam mot utskottets ordförande, som här gjort det uttalandet, att denna höjning är avsett för år 1921, men att ju detta icke hindrar, att man fortsätter med höjningen framdeles. Jag förstår så väl, att det icke är någon så lätt sak att åstadkomma ett högre anslag för detta ändamål, men det är dock av allra största vikt för hela vårt lands utveckling, att vi så snart som möjligt och åtminstone inom en överskådlig framtid kunna erhålla ett gott vägsystem. Jag anser också, att, när riksdagen redan lämnat anslag även för 1921 för arbetslöshetens motverkande, det vore bättre att lämna större anslag till arbeten och därigenom skaffa mera arbete för arbetslösa än att göra direkta utbetalningar, då intet arbete blir utfört.

Jag tror, att det är mycket svårt att här få en ändring i ett enhälligt utskottsutlåtande, och jag skall av detta skäl, och för att icke åstadkomma splittring, icke yrka bifall till min motion utan ansluta mig till det yrkande, som gjorts av herr Nilsson i Landeryd i den föreliggande frågan.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Innan vi gå att votera i denna fråga, skall jag be att särskilt få understryka en synpunkt. som den siste ärade talaren berörde, fastän, om jag så får säga, med alltför lätt hand.

Det är ju så, att de anslag som här för ifrågavarande ändamål beviljas, utbetalas i form av arbetslöner för dessa arbetens utförande. Anslaget går sålunda icke till materialanskaffning eller några som helst inköp utan till löner åt dem som skola utföra arbetena. I dessa tider, då man anslår ganska stora belopp till arbetslöshetsunderstöd, torde det vara ganska välbetänkt att öka detta anslag för att kunna bedriva dessa arbeten, vid vilka kunna sysselsättas personer på orter, där arbetslöshet råder. I mitt län hava i ett par fall just dessa synpunkter gjort sig gällande i fråga om vägsanslag, vilket gjort, att vi kommit i bättre läge beträffande utfående av anslag för vägbyggnader, än vi eljest skulle gjort. Nu hava vi varit i tillfälle att sysselsätta arbetslösa industriarbetare med dessa arbeten.

Jag vill, som sagt, fästa uppmärksamheten på, att detta är en synpunkt, som icke bör negligeras. Jag undrar, om icke de 2 miljoner, som begäras i herr Nilssons motion utöver vad statsutskottet föreslagit, borde beviljas också för att utgöra en reserv, ifall situationen skulle bli sådan, att man behöver skaffa arbete åt arbetslösa.

Jag ville endast ha detta understruket och särskilt betonat, att dessa penningar egentligen gå åt *till utbetalande av arbetslöner* för arbete vid väganläggningar.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talman propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock

på bifall till den av herr Nisson i Landeryd m. fl. i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

*Ang. bidrag
för anläggning
eller förbät-
ring av vägar
m. m.
(Fortb.)*

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 11 av utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Nilsson i Landeryd m. fl. i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 87 ja mot 73 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 12—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkterna 18—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Punkterna 22—35.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 36.

Lades till handlingarna.

Punkterna 37—41.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 42.

Lades till handlingarna.

Punkterna 43—45.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
utredning om
Sveriges inre
vattenvägar.

Härpå föredrogs *punkten 46*, angående anslag för fortsättande av arbetena med en allmän utredning rörande Sveriges inre vattenvägar. Därvid yttrade:

Chefen för civildepartementet herr statsrådet **H o l m q u i s t**: Herr talman, mina herrar! Jag skall i den nu föreliggande *punkten* endast be att få säga några få ord. Jag skall icke försöka att få någon annan läggning på frågan än den utskottet kommit till, men jag anser mig dock skyldig något litet beröra den motivering, som utskottet i den föreliggande *punkten* har använt.

Som det är kammaren känt, blev på framställning av **Kungrl. Maj:t** av riksdagen beslutat, att det skulle verkställas en allmän utredning rörande Sveriges inre vattenvägar. Jag lägger alldeles särskilt tonvikten på denna *allmänna* utredning. Till en början skulle emellertid denna utredning begränsas till vissa viktigare kanalföretag, nämligen Göta kanal och det vattenvägssystem, som har mera direkt sammanhang med Vänern och Mälaren. Inom ramen av denna undersökning föll då även frågan om förbättring av vattenförbindelsen mellan Mälaren och Hjälmaran och mellan denna senare sjö och Vänern eller Vättern samt av Strömsholms kanal.

Man börjar nu närma sig slutet av denna alldeles speciella arbetsdel, som skulle utföras, och man står nu inför frågan: skall man nu börja att utreda frågan i sin allmänhet, skall man börja nu med denna allmänna utredning rörande frågan om landets kanaler i sin helhet? I det fallet har utskottet för sin del ansett, att så inte nu borde bli fallet och att anslag för den delen således nu icke bör beviljas.

Jag vill till en början säga, att denna allmänna utredning nog icke är av en alldeles särskilt djupgående natur. Meningen med detta är endast, att det skulle utföras ett arbete i en mera schematisk form, som skulle bestå däruti att man på en karta över landet endast skulle efter en okulär besiktning av möjligheterna för respektive farledsföretags tekniska och ekonomiska utförande markera de farledsföretag, som kunde ifrågasättas, samt ange den normaltyp, enligt av kanal-kommissionen utarbetade normalbestämmelser, som lämpligen borde för de olika farledsföretagen tillämpas.

Utskottet har nu emellertid sagt, att detta är en sak som kunde ske så småningom efter upptagande vid lämpligt tillfälle, när så skäpligen anses böra äga rum, men att den nu icke i sin helhet skulle beslutas och genomföras.

Jag vill med avseende å detta endast säga, att det åskådnings-sättet förefaller mig vara mindre egentligt, då i själva verket här endast avses en sådan där schematisering av kanalföretagens undersökning, som skulle draga en tid av ett par år, och då man redan nu i denna kanal-kommission har samlat arbetskraft och material i övrigt för att kunna på ett lämpligt sätt utföra företaget. Emellertid har ju utskottet i sin motivering bland annat sagt det, att någon plan för denna allmänna utredning icke blivit för riksdagen framlagd, och jag vill ej neka till, att i detta skäl ligger en viss styrka.

som icke kan bortresoneras. Jag vill då läsa utskottets uttalande så, att sedan man har på lämpligt sätt kunnat få en sådan plan utarbetad, riksdagen, när ärendet änyo kommer inför dess prövning, som jag tror att det förr eller senare måste komma, med större välvilja skall mottaga ett sådant förslag och ägna det all sin uppmärksamhet.

Vad beträffar de anslagsbelopp, som nu ytterligare behövas för att kanalkommissionen skall kunna slutföra sina speciella åligganden så att säga, om vilka jag först i mitt anförande talade, så kan det ju vara tvivel underkastat, huruvida de 40,000 kronor som utskottet här föreslagit, verkligen komma att räcka till. Jag lever i det hoppet, att om det skulle visa sig, att för dessa avslutningsarbeten något ytterligare belopp skulle erfordras, detta behov på ett eller annat sätt, eventuellt med av riksdagen beviljade anslag, skulle kunna tillgodoses. Ty det vore ju alldeles onaturligt, om genom ett sådant beslut som det här nu föreliggande varje möjlighet skulle vara avskuren att på lämpligt sätt avsluta redan påbörjade arbeten.

Jag har endast önskat till dagens protokoll få nedlägga detta mitt uttalande, till den kraft och verkan det hava kan.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Eftersom herr statsrådet inte gjorde någon bestämd framställning om bifall till Kungl. Maj:ts förslag, är ju icke mycket att säga, men jag ber ändå att få yttra ett par ord.

Det har förefallit oss inom utskottet alldeles omöjligt att vara med om den utredning, som här begärts, med de vaga konturer, som äro angivna för densamma, och detta så mycket mindre, som, åtminstone såvitt vi känna, intet betänkande blivit framlagt, varav man kan döma, hur den hittillsvarande utredningen har bedrivits. Därmed är naturligtvis intet klander uttalat mot den kommitté, som har hand om saken. Men i allt fall har det syntts, att man åtminstone bör se slutet på den utredningen, innan man går att lämna anslag till en ny utredning, som man inte precis vet, vart man vill hän med.

Att jag begärde ordet, var emellertid inte precis för att säga detta, utan det var med anledning av anslagsbeloppet. Det är alldeles klart, att när statsutskottet föreslagit 40,000 kronor, så har utskottet därmed inte sagt, att detta är precis den summa, som passar för arbetets fullbordande. Det är ju tydligt och klart, att arbetet skall göras färdigt i den omfattning, som bestämts, och skulle det komma att visa sig, att dessa medel trots största sparsamhet icke räcka till, så tänker jag nog, att Kungl. Maj:ten kan finna utvägar att skaffa nya medel, eventuellt efter riksdagens hörande.

Jag har endast med anledning av herr statsrådets uttalande velat göra detta förtydligande. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr L ü b e c k: Herr talman! Jag har intet av större vikt att tillägga till vad ordföranden i utskottsavdelningen yttrat, utan jag har samma uppfattning som han i huvudsak. Det är endast med

Ang.
utredning om
Sveriges nye
outtenvägar.
(Forts.)

Ang.
utredning om
Sveriges inre
vattenvägar.

(Forts.)

anledning av ett yttrande av herr statsrådet, som jag skulle vilja påpeka en detalj.

Herr statsrådet framhöll, att meningen med den fortsatta allmänna utredningen i frågan skulle vara, inte att gå vidare på djupet med saken utan att göra en ganska generell översikt av farledsförhållandena i våra vattendrag. Jag har för min del redan nu velat ge uttryck åt en tvekan, om en sådan generell utredning verkligen skulle vara till någon synnerlig nytta. Jag är tvärtom ganska rädd, att en sådan föga djupgående utredning skulle kunna utgöra ett hinder i åtskilliga andra avseenden. Man har särskilt påpekat vikten av att när vattendrag byggas ut för kraftändamål, man skulle kunna taga vara på våra farledsintressen samtidigt. Men skall man genom kanalutredningen kunna få fram några bärande synpunkter i det fallet, så vill jag på grund av erfarenhet säga, att jag tror, att man får gå ganska långt på djupet med en sådan utredning. En generell, mera schematisk utredning kan därvidlag många gånger vara mera till skada än till gagn. Jag är också naturligtvis rädd för att om man behåller kanalkommissionen för den åsyftade allmänna uppgiften — denna må nu komma att gå mera eller mindre på djupet — så riskerar man, att förslag om utbyggnad av vattendrag, tills vidare skola remitteras även till kanalkommissionen. Och huru lång tid denna kommission i så fall kommer att fortsätta sitt arbete, kan vara svårt att säga, då man nu icke kan överskåda uppgiftens omfattning. Härigenom kan uppkomma tidsutdräkt, som kan bli ganska besvärlig.

Jag hoppas, att vid den närmare prövning, som Kungl. Maj:t kommer att ägna saken, det skall visa sig, att de nyinrättade vattendomstolarna, med den sakkunskap som där finns, i förening med det ämbetsverk, som närmast har med dessa frågor att skaffa, nämligen väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, skola vara tillräckliga för att tillgodose det syfte, som legat bakom Kungl. Maj:ts framställning i denna sak.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 47—56.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11.

Föredrogos vart efter annat

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av riksbankens sedelutgivningsrätt;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd med erläggande av ränta å annuitet å statslån för järnvägsanläggning mellan Gånghester och Ulricehamn;

nr 7, angående utbetalning av förskott i avräkning å tillfälligt arvodestillägg åt tjänstemän och vaktbetjänte hos riksdagens kamrar och utskott; och

nr 8, angående arvoden för upprättande av register över riksdags-trycket vid 1919 års urtima riksdag; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i visst syfte rörande s. k. socken- eller distriktsmagasinsfonder; och

nr 17, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utfärdande av instruktion med angivet innehåll för domänstyrelsen.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden och memorial hemställt.

§ 12.

Vidare föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckt motion angående revision i visst syfte av gällande författningar rörande häradsallmänningar och andra genom kronans försorg tillkomna allmänningsskogar; och yttrade därvid:

Ang. revision av författningarna rörande häradsallmänningar m. m.

Herr Berglund: Herr talman! Det är icke min mening att ingå på själva den sak, som här föreligger, utan jag skall i stället i största korthet uppehålla mig litet vid behandlingssättet.

När jag läser igenom detta betänkande, kan jag icke värja mig för det intrycket, att här har formalismen vunnit en fullständig seger. Utskottet har nämligen haft lyckan att efter numera allt vanligare kytym kunna hänvisa till kommittéutredningar, som äro beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Det är först och främst den norrländska skogsvårdskommitténs betänkande, som avgavs den 16 mars 1912, och vidare skogslagstiftningskommitténs den 9 december 1918 avgivna betänkande, första delen. Utskottet anser därför att riksdagen bör avvakta de förslag, som dessa utredningar kunna föranleda. Och härigenom har utskottet undkommit att ingå på någon realbehandling av själva frågan.

Nu är det emellertid så — och det har för övrigt framhållits av motionären — att dessa bägge utredningar gå in för helt andra principer än dem, som motionären framfört. Och det gäller såväl i fråga om fördelningen av avkomsten från de här ifrågakvarande skogarna som också i fråga om de rösträttsbestämmelser, som tillämpas vid förvaltningen av dem. Nu torde man kunna hoppas, att åtminstone utskottets socialdemokratiska ledamöter i huvudsak biträda den uppfattning, som motionären hävdar, och under sådana omständigheter hade man också kunnat vänta, att här skulle förelegat en reservation från deras sida.

Angf. revision
av förfall-
ningarna rö-
rande härads-
allmänningar
m. m.

(Forts.)

Ty att under sådana här omständigheter hänvisa till ett regeringsförslag, som är byggt på principer, som man själv med all säkerhet icke godkänner, förefaller mig en smula märkvärdigt. Man borde som sagt haft rätt att på den här punkten förvänta en reservation; och särskilt borde man ha haft den rätten beträffande rösträttsbestämmelserna.

Nu förstår jag, att i den här punkten kan man ingenting göra i kammaren, när saken ligger som den ligger från utskottet. Men jag har ändå velat göra den här anmärkningen i all korthet. Det synes, som om riksdagen allt mer och mer vill slå in på den vägen att, som det heter, icke föregripa det förslag, som man av en eller annan anledning väntar sig från Kungl. Maj:t. Och jag förundrar mig över, att det icke i något enda fall kan anses vara till gagn för en frågas behandling, att riksdagen redan på förhand, innan ett förslag föreligger från Kungl. Maj:t, uttalar sin mening i de frågor, där den får anledning att uttala sig. Jag anser, att det är en fullkomligt oriktig princip och att det särskilt i det här fallet, när uppenbarligen en mycket stor del av jordbruksutskottets medlemmar icke kunna gå med på de principer, som ett blivande förslag kommer att bygga på, borde ha funnits en reservation.

Herr Sjöblom: Herr talman! Den föregående ärade talaren förvånade sig över, att det icke fanns någon reservation ens från de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet. Jag skall då be att få säga, att mig hindrar min åskådning som socialdemokrat i det här fallet att gå på en reservation i motionens riktning, som avser att förskjuta äganderättsförhållandet till dessa skogar i stället för att upphäva den nuvarande äganderätten. För min del anser jag, att riksdagen med det första bör taga under övervägande, huruvida icke dessa skogar, i stället för att stå till enskildas disposition på det sätt de nu göra eller på annat sätt, borde göras till samhällelig egendom. Och den frågan hoppas jag snart skall komma på tal i samband med den utredning, utskottet hänvisat till. Det är av den anledningen, som jag för min del icke kunnat reservera mig i motionens syfte.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Berglund: Det återstår i alla fall en punkt, som tarvar en förklaring från just de ledamöter av jordbruksutskottet, som jag vänt mig mot, nämligen frågan om rösträttsbestämmelserna. Kunde man icke åtminstone på den punkten vara på det klara med, att riksdagen redan nu kan göra ett uttalande och t. o. m. fatta beslut i den riktning motionären här föreslagit?

Herr Sjöblom: Herr talman! Jag förmodar, att den ärade talaren icke har så stort allvar med ett sådant inlägg i debatten, ty om, som jag hoppas, dessa frågor snart skola avgöras på annat sätt, då försvinna ju alla rösträttsbestämmelser rörande dessa allmänningsskogar. Och det kan väl icke vara anledning för riksdagen att införa nya rösträttsbestämmelser, som man icke tänker skola räckta mer än ett

eller annat är? Det tycker jag är någonting, som icke utskottet bör uttala sig för.

Herr Berglund: Det råder de mest skiljaktiga uppfattningar om, när detta förslag från Kungl. Maj:t kan komma att föreligga. Herr Sjöblom tycks hysa den uppfattningen, att det kanske om ett år skall föreligga ett förslag. Ja, det är ju vanligt, att det hyses en sådan uppfattning från utskottets sida, att man således har förhoppning om att inom ett år eller så skall det och det förslaget, som man önskar, föreligga. Vi hade härom dagen en fråga från samma utskott. Det gällde ett vägärende. Och där hoppades också utskottets ordförande, att förslag skulle föreligga kanske redan inom ett år. Nu är det emellertid också så, att det är lika vanligt, att ett sådant hopp blir sviket och att det i själva verket icke är fråga om ett år utan flera år.

Ang. revision
av författningarna rörande häradsallmänningar m. m.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Vid härpå skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i lagen om enskilda vägar på landet, begärdes ordet av

Ang.
ändringar i
lagen om enskilda vägar på landet.

Herr Magnusson i Skövde, som anförde: Herr talman! Endast några ord.

Jag är utskottet tacksam för dess välvilliga behandling av motionen, och jag skall endast begagna tillfället att uttala den förhoppningen, att den utredning, varom utskottet hemställt, måtte göras så fort som möjligt, då här verkligen från många håll föreligger ett behov av att någon förändring sker, så att de enskilda vägar, som nu tillhöra exempelvis städernas område, kunna komma under ett förnuftigt underhåll.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Slutligen föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av väckta motioner om åvägabringande av förslag till en på vissa angivna grunder byggd ny lagstiftning rörande vård av enskildes skogar samt om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om en lag om uthålligt skogsbruk beträffande enskilda skogar; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa med anledning av färdigställandet av dubbelspåret Rönninge—Ström för statens järnvägar obehövligen markområden; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckta motioner, dels om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inrättande av nya provinsialläkaredistrikt utöver de av 1916 års provinsialläkarekommitté föreslagna m. m., dels om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om vissa extra provinsialläkaretjänsters överförande till ordinarie provinsialläkaretjänster.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 15.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bevillningsutskottet:

nr 25, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilda avdrag vid 1920 års taxering till bevillning för inkomst, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

från bankoutskottet:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av riksbankens sedelutgivningsrätt; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

§ 16.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppskattning av rustnings- och voteringsbesvärens värde vid vissa truppförband under år 1920; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för tygförvaltaren C. A. F. Almquist att för rätt att åtnjuta ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 9, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning; och

nr 10, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om åstadkommande genom statens ingripande av bättre anordningar för transport å landsbygden av sjuka till och från sjukhus.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr	<i>Nilsson</i> i Vibberbo	under 6 dagar fr. o. m. den	26 febr.	
»	<i>Lithander</i>	» 4 » »	28 »	
»	<i>Moberger</i>	» 4 » »	28 »	
»	<i>Hellberg</i>	» 5 » »	27 »	
»	<i>Andersson</i> i Falkenberg	» 5 » »	27 »	
»	<i>Jensen</i>	» 2 » »	27 »	
»	<i>Hallén</i>	» 8 » »	25 »	
»	<i>Jönsson</i> i Slätåker	» 7 » »	26 »	
»	<i>Sjölander</i>	» den 27 febr.,		
»	<i>Karlsson</i> i Gasabäck	» 8 dagar fr. o. m.	27 » och	
»	<i>Scanberg</i>	» 6 » »	25 »	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,17 e. m.

In fidem
Per Cronvall.